פרשת בלק

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

• בני ישראל מתקדמים לעבר הארץ תוך לחימה בעמים שעומדים בדרכם בדרכו של בלעם לקלל את ישראל ארע נס: האתון התחילה לדבר כמו בן אדם

לאחר כמעט ארבעים שנות נדודים במדבר, התקדמו בני-ישראל לעבר הארץ& המובטחת, כשהם לוחמים בעמים שעומדים בדרכם וכובשים את ארצותיהם. בפרשה הקודמת קראנו על הנצחונות על סיחון מלך האמורי ועוג מלך הבשן שבסופם ניצבו בני-ישראל סמוך לגבולה של ארץ מואב. באותה עת מלך במואב בלק בן ציפור, אשר נבהל מאוד למשמע הניצחונות המוחצים של ישראל על האימפריות חגדולות. פחד רב תקף אותו בראותו כי בני-ישראל חונים בסמוך לממלכתו. ראשית דבר התיעץ עם זקני הארץ השכנה, מדין, אשר היו ידועים בחכמתם. הללו ידעו לספר לו שהסיבה לכל ניצחותיהם של בני-ישראל אינה נעוצה בכוחם הפיסי כי אם בכח אמונתם ובציוויים היוצאים מפי משה. בהתאם לכך מחליט בלק למקד את מלחמתו עם ישראל בתחום זה ולא בעימות צבאי ישיר. לשם כך הוא פונה אל בלעם בן בעור, נביא הגויים הידוע בקסמיו, שגם הוא כוהו בפיו ושמו הולך וגדל בכל הארץ במעשי נפלאותיו.

"מבצע הקללה"

משלחת מכובדת, הכוללת את זקני מואב ומדין, מגיעה אל בלעם ומבקשת ממנו בשמו של בלק לקלל את ישראל. לדברי חברי המשלחת מקוה בלק שבלעם, בהבל פיו, ישנה את מאזן הכוחות באיזור. אלא שבלעם משיב להם : "לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר". באותו לילה נראה האלוקים אל בלעם ומשמיע בפניו מילים ברורות : "לא תלך עמהם, לא תאור (תקלל) את העם כי ברוך הוא".

אולם בלעם, שרוח השנאה זורמת בעורקיו וליבו מושכו ללכת אחרי השליחים, נוקט בדברי תשובתו למשלחת בדרך דיפלומטית הניתנת לפרשנויות שונות; "לכו לארצכם כי מאן (סרב) ה' לתיתי להלך עמכם". כך ניטעת בליבם ההרגשה שדוקא איתם שעמכם" אין השם מוכן ללכת, אבל כאשר יגיעו אליו שרים גדולים וחשובים מהם תהיה התשובה חיובית. בלק קולט את ה"מסר" ושולח משלחת מכובדת יותר שגם מבטיחה לבלעם מענק שמן מהמלך; "כי אכבד אכבדך מאוד וכל אשר תאמר אלי אעשה..".

על אף שבלעם יודע כבר את התיחסותו השלילית של האלוקים ל"מבצע הקללה", עדיין הוא מפיח באורחיו תקוות: "שבו בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יוסף ה' דבר עימי". אף הפעם הוא זוכה לתשובת אלוקים, נראית בתחילתה מפתיעת משהו אך סופה ברור; "אם לקרוא לך האנשים באו, קום לך איתם. אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה."! בלעם, תאחוז כולו בשנאתו העוורת, לא שם ליבו למסר הטמון בתשובת האלוקים ויוצא לקלל את ישראל.

אתון מדברת

בדרכו ארע דבר מוזר. האתון, עליה רכב בשם. נעצרה לפתע באמצע הדרך ולא זזה ממקומה. בלעם היכה בה וניסה להקימה אך לשוא. ואז... אז ארע הנס: האתון התחילה לדבר כמו בן אדם ; "מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (פעמים)- "? בקע הקול מפי האתון. בלעם איבד את סבלנותו וקצף על אתון; "...לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך".

והנה לפתע נגלה לעיניו מלאך ה', שעמד לפניו וחסם את הדרך כשחרב שלופה בידו. כעת הבין בלעם את פשר התנהגות האתון. המלאך הזכיר לו את דברי האלוקים בלילה הקודם ; "לך עם האנשים, אפס (על כורחך) את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה".

WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת בלק

נאומים מוצלחים...

על פסגת הרי מואב, בנוכחות קהל רב, נהפך מה שאמור היה להיות כנס גינוי וקללה לטקס שירת מזמורי ברכה. בלעם, אבי הקוסמים, הנואם המהפנט, כשנחה עליו רוח ה' הוא משמיע חרוזי ברכה לעם ישראל. שבעה משלים (נאומים) נשא בלעם; שלושת הראשונים היו ברכות שם ישראל וארבעת האחרונים היו דברי נבואה על שעתיד לקרות לישראל ואומות העולם.

הוא מונה את שבחו של עם ישראל ; "הן עם לבדד ישכון, ובגויים לא יתחשב" ; "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא.." ; "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" ועוד.

בלק אינו רווה נחת מדיבורים שכאלו ולוקח את בלעם למקום תצפית גבוה יותר, בתקווה שמשם תצמח הקללה. אך לשוא, בלעם ממשיך לפרט את שבחי ישראל. בלק קוצף וזועף על בלעם : לא רק שלא קילל את ישראל אלא גם ברכם. "ברח לך אל מקומך..." - הוא מפטיר לעברו. אולם בלעם אינו יכול לעשות דבר ורק מזכיר לבלק שכבר הודיע לו מפורשות עוד בהתחלה כי יוכל לדבר רק את שישים ה' בפיו.

החטא והמגיפה

בלעם אומנם נחל כשלון חרוץ בביצוע משימתו, אך לפני שהוא עוזב את המערכה הוא מגלה לבלק : אלוקיהם של ישראל שונא זימה, וגילוי עריות וכדאי לנסות להכשילם בעוון זה. בלק ממהר לנסות את הפטנט והפעם ההצלחה מאירה לו פנים; בנות מואב שבו את ליבם של ישראל והסיתו אותם-לעבודה זרה.

בפקודת ה' התבצע הרג המוני בכל אלו שהתפתו אחרי האלילים. בתוך כל המהומה הופיע ראש שבט שמשון, זמרי שמו, והביא לפני משה אשה מדינית, בשאלה; האם היא מותרת או אסורה?

כוונתו היתה שאם יגיד משה שהיא אסורה יקשה לפניו שהרי הוא בעצמו לקח את ציפורה בת יתרו שהיתה מדינית. באותו רגע רפו ידי משה ולא ידע מה לעשות לו.

אז קם לפתע מבין הקהל פנחס בן אלעזר הכהן ובאמצעות הרומח שבידו דקר את זמרי והמדינית. באותו הרגע נעצרה המגיפה הפראה שהפילה עשרים וארבעה אלף איש מבני ישראל.

המלחמה: רוחנית. כלי הנשק: דיבור

הפרשה מגלה לנו את המערכה על הדיבור, דיבור טוב ודיבור רע, ברכה וקללה. דיבור של דעת שלמה שיוצר חיבורים ודיבור של קליפת הדעת שיוצר פרודים. הבחירה מה לעשות.

<u>קורות הפרשה</u>
התורה הקדושה מספרת סיפור על מלך עושה קסמים, שמזמין אליו את המכשף הכי גדול בעולם, שיבוא ויקלל את עם ישראל. המכשף, בלעם בן בעור, בתחילה, לא רוצה לבא, לבסוף הוא משתכנע ויוצא למשימה. בדרך, יש לו שיחה עם האתון שלו ומתגלה אליו מלאך. כאשר הוא כבר מתחבר עם מלך מואב, בלק בן ציפור, הם ביחד מנסים לפעול נגד עם ישראל. הם בונים מזבחות, מקריבים קורבנות ומנסים בכל כוחם לפגוע בבני ישראל. לא רק שמשימתם נכשלת, אלא, בכל פעם שבלעם מנסה לקלל את ישראל, מפיו יוצאות רק ברכות. עד שלבסוף הוא נאלץ ללכת לדרכו. אבל לא לפני שהוא נותן עצה הרסנית למלך מואב, כיצד בכל זאת להרוס את עם ישראל. הפרשה מסיימת במעשה הקנאות של פנחס.

פרשת בלק

מה קורה פה? נשמע כמו סיפורי אגדות. זה, למי שחושב שהתורה היא רק פשט של סיפורים. ננסה להבין מה באמת קורה פה. מי הם בלק ובלעם ולמה עם ישראל כל כך הפריעו להם? איזה מלחמה מתנהלת כאן באמת? למה הזוהר הקדוש אומר שאותו זמן היה עת צרה הקשה ביותר לישראל מעולם, יותר מעת היותם במצרים ועל הים, ואפילו לאחר מעשה העגל? וכמובן איך כל זה קשור ישירות למציאות חיינו?

<u>יציאה למלחמה רוחנית</u>

מסופר שאנשי מואב נבהלו מהעובדה שבני ישראל ניצחו את שני המלכים הגדולים, סיחון ועוג. על כן המליכו עליהם את בלק, שהיה האויב שלהם עד עכשיו ועשו שלום עם שכניהם המדיינים. הבהלה אינה מובנת, מפני שהיה ידוע לכל, שהקב"ה הורה לבני ישראל שלא להילחם במואב כלל. בלק היה יכול לשבת בשקט ושום דבר לא היה קורה לו. כתוב בזוהר שהסיבה לציווי שלא לגעת במואב היתה, שמתוך מואב עתידה לצאת רות המואביה, ממנה יוצא דוד המלך, מלך המשיח, ולא מקלקלים איפה שיש ניצוץ של אור שעתיד להתגלות.

אם כן, ממה פחד בלק? בלק לא היה טיפש, הוא ראה והבין שיש פה איום רוחני על עצם קיומו. הוא גם הבין שכח פיזי לא יעזור נגד ישראל ולכן הוא חיפש כח רוחני. בלק גילה שכוחו של מושיעם של ישראל בפיו. כמו שנאמר, "אַל-תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב" (ישעיהו מ"א י"ד) - מה תולעת, כוחה בפיה, כך גם ישראל כוחם בפיהם. לכן בלק חיפש מישהו שכוחו בפיו ופנה אל בלעם, שיקלל את ישראל.

הפרשה בעצם מדברת על מאבקי כוחות עליונים, ולא על מלחמה גשמית. שניים שהם ראשי מערכת הטומאה בדור שלהם, בלק ובלעם, המומחים הגדולים למעשי כישוף, קסמים והונאה רוחנית - ה"קבלה המעשית" של צד הטומאה, יוצאים למלחמה עם הכח הרוחני של עם ישראל. יש כאן מאבק על שליטה בעולם, איזה צד ישלוט.

<u>זה מול זה - משה מול בלעם</u>

מי היה בלעם? בלעם היה נכדו של לבן הארמי והיו לו כוחות רוחניים גדולים בצד הטומאה. בכח הנבואה שלו, הוא שקול כנגד משה. מסביר הרב שליט"א, שלא אומרים שקול, כי שקול זה באותה הדרך, באותו הצד, כמו ששמואל שקול כנגד משה ואהרון. בלעם היה, "זֶה לְעֻמַּת-זֶה, עָשָׂה הָאֱלֹקִים" (קהלת ז' י"ד), ההפך הגמור למשה רבנו. על מנת שתהיה בחירה לאדם, נותנים את אותו כח שיש לקדושה, גם לסטרא אחרא, לכוחות הטומאה. כך יש בחירה בין שתי דרכים שוות.

על יכולת הנבואה של בלעם, רש"י אומר, "ואם תאמר, מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע? כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר, אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב. העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם שבתחילה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות". כמו כן, המציאות היא שהנביא והמנהיג מקבלים את כוחם מהעם. לפי המעשים של העם ככה הכח של המנהיג. מתוך עם ישראל יצא נביא קדוש. מאומות העולם יצא נביא טמא.

<u>מתנת הנבואה</u>

משה ובלעם קיבלו את אותה המתנה - נבואה. הרב שליט"א מסביר, נבואה זה כשרון מיוחד. נבואה אמיתית זה מלידה, אבל, כמובן, יש בחירה מה לעשות עם זה. משה רבנו בחר בקדושה. בלעם בחר בטומאה. הכל תלוי בלב. זה לא מספיק מח גדול, חכמה גדולה, רוח נבואה, צריך תיקון של המידות, צריך להיות אדם שלם. לב נקי זה כמו מעלית לעולמות הקדושה, לרוח הנבואה.

אנו גם רואים שמשה רבנו השתמש בחומר היקר, חומר הנבואה, כדי להעלות את כל עם ישראל. לעומתו, בלעם הוריד את אומות העולם לשאול תחתיות. אחרי המבול, האנשים קיבלו על עצמם לשמור הלכות צניעות, להיזהר בעריות. זאת, אחרי שראו למה זה מביא. כך זה נשמר עד לימיו של בלעם הרשע. הוא הנביא שפרץ מחדש את כל הגבולות. המעשים שהיה עושה עם אתונו, היו ידועים לכל. בלעם הוא ההפך

פרשת בלק

הגמור למשה רבנו - זה מוריד וזה מעלה.
אומר הרב שליט"א, "זֶה לְעֻמַּת-זֶה, עָשָׂה הָאֱלֹקִים" - יש שמות קודש, והם כחומר ביד היוצר. אדם יכול להשתמש בהם לצורך קדושה, טהרה וזיכוך, או שהוא יכול להשתמש בהם לצורכי עצמו, שזה למעשה, נקרא טומאה. כידוע, טומאה זה מלשון אטימות. טומאה זה הרצון לקבל לעצמו, התודעה האגואיסטית שסותמת את צינורות השפע. אדם כזה, כמו בלעם, חושב שהוא יכול לנצל את הקב"ה כדי שיהיה לו כח, שיהיו לו גדולה וכבוד. סופו, שלא מצליח ונופל בחרב. "וְאֵת בִּלְעָם בֶּן-בְּעוֹר, הָרְגוּ בְּחָרֶב" (במדבר ל"א ח').

<u>דיבור ומעשה</u>
בכל דבר, יש מחשבה, דיבור ומעשה. המחשבה זו האחדות אשר ממנה יוצאים הדיבור והמעשה. דיבור ומעשה יש גם בקדושה וגם בסטרא אחרא. בלק ובלעם זה השותפות של דיבור ומעשה בסטרא אחרא. שותפות שהזוהר מכנה, קסם ונחש. בלק הוא בעל כח בקסמים ובלעם כוחו בפיו, יודע איך לקלל. מה זאת אומרת לקלל? היו לו הרבה תחבולות, היה משתמש בידע שלו באסטרולוגיה ובפתרון חלומות, אבל גם ידע איך למצוא את הרגע ביום שבו הקב"ה זועם, שיש מידת הדין בעולם. כמו שכתוב, "וְאֵל, זֹעֵם בְּכָל-יוֹם" (תהילים ז' י"ב). הוא ידע איך לקלל ברגע הזה, הוא היה אומר מילה אחת - 'כלם', מלשון כליה. המדרש אומר, שבאותו היום הקב"ה עצר את זעמו, אחרת לא היה נשאר שריד מעם ישראל. לעומתו, בלק, כוחו במעשה, שנאמר,"וּקְסָמִים, בְּיָדָם". כנגד שני אלה, יש שניים בקדושה. משה כנגד הדיבור ואהרון הכהן כנגד המעשה. כוחות שקולים, זה לעומת זה.

<u>מאבק האור בחושך</u>
אומר הרב שליט"א, כדי שתהיה בחירה בעולם, הקב"ה מטעה מחשבות בני אדם. זה נקרא תהו ובהו - 'מתהה' מחשבות בני אדם. מאפשר לנו לתהות, האם זה נכון או לא נכון, האם זה טוב או רע, וכו'. כתוב בבראשית, "וְהָאָרֶץ, הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ" (בראשית א' ב'). התהו ובהו ממשיך עד היום. "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים, יְהִי אוֹר; וַיְהִי-אוֹר" (בראשית א' ג') - לא כתוב, "אל יהי תהו", "אל יהי חושך". אין העדר ברוחני, מה שקיים פעם אחת, קיים לנצח. גם במציאות שלנו עכשיו יש תהו ובהו. ישנם אנשי אור ואנשי חושך, אנשי קיום, שמקיימים את המציאות, ואנשי תהו, שהורסים את המציאות. אלו שני הכוחות שנלחמים זה עם זה, בעלי האור ומורדי האור. המאבק הזה מופיע כאן בפרשה, אבל זהו מאבק שורשי, תמידי.
הקב"ה ברא את העולם, עולם של פירוד. העולם העליון, עולם אצילות, שהוא העולם היותר קרוב לבורא, הוא אחדות גמורה. אין בו טוב ורע, אור וחושך - אלא הוא כולו טוב. אבל, כמה שהאורות הולכים ומתפשטים ממנו, הם הולכים ונפרדים. עולם הבריאה שמתחתיו, נקרא בריאה, מלשון יצא לבר - שיוצא החוצה. הוא הראש לעולמות דפרודא, בהם כבר יש פרוד בין טוב ורע. כמה שיורדים יותר, פחות נראה הקשר, האחדות, שהכל טוב. אז אפשר ליפול ולחשוב שאין בעצם אחד שמחבר את כל התופעות שבעולם. מחשבת הבריאה היא להיטיב לנבראיו, אבל כשנמצאים למטה, קשה לראות את זה. היהודי צריך לחבר את כל התופעות, לאחד את כל הניגודים, לחבר הכל אל הכח היחיד שיש. זה המאבק שלנו עם הכוחות שחיים מהפירוד ורוצים להגדיל את הכח הזה בעולם.

<u>הכח של הדעת</u>
חז"ל אמרו, הסיפור של בלעם זה ספר מיוחד בפני עצמו, "ספרו של בלעם", ספר נפרד בתוך התורה. למה בלעם כל כך חשוב? אמרנו שהוא כלעומת משה רבנו, בבחינת זה מול זה. משה רבנו הוא כנגד ספירת הדעת. דעת זה מלשון חיבור. "וְהָאָדָם, יָדַע אֶת-חַוָּה אִשְׁתּוֹ; וַתַּהַר, וַתֵּלֶד אֶת-קַיִן" (בראשית ד' א') - חיבור שמוליד תולדות. גם על בלעם כתוב, "וְיוֹדֵעַ, דַּעַת עֶלְיוֹן". אומר הרב שליט"א, הדעת זה מה שמוליך את המוחין בתוך הגוף, מעביר את האורות אל הכלים, מחבר את הראש עם הגוף. משה רבנו הוא 'מלך הדעת', כל דבר שיש בעולם, הוא מחבר אותו עם המח ומחבר אותו עם הגוף. הגוף מקבל שפע מהמח.

פרשת בלק

השפע בא מהדעת ונוזל באברים.
משה רבנו הוא המנהיג של ישראל, מנהיג הדור, זה שהולך בדרכי השם. כמו שהקב"ה מעל הכל, משפיע לכל ובכך מתבטאת ענוותנותו, כך המנהיג צריך להיות מעל כולם, כדי להשפיע לכולם. זה מנהיג שלא חושב שמישהו צריך לתת לו משהו, אלא הוא משפיע לכולם. כמו שה'תומר דבורה' אומר על עניין ספירת הכתר, שהיא מעל הכל ומשפיעה לכל. זו גדלות של ענוה.
בלעם הוא בדיוק הפוך, הוא רוצה לנצל את מעמדו ואת כל הכח שלו, כדי לשלוט על אחרים שיעשו רצונו. בלעם מלשון בליעה, שרוצה לבלוע את הכל, לנצל את כולם לצורך האינטרסים שלו. ההפך הגמור מהשפעה. מנהיג שהוא כולו רצון לקבל ורצון לקלקל. אלה הן, כמובן, שתי הנהגות בנפש של כל אחד מאיתנו. מצד אחד, יש בנו את הכח של בלעם וכלעומתו יש בנו את הכל של משה. הבחירה בידינו אם איזה כח אנחנו פועלים.

<u>שידוכים רעים</u>
אם דעת זה חיבור, היינו שידוך, אז בלעם הוא שדכן מצד הרע. הדעת שלו זה שהוא מחפש איך לחבר דבר לדבר בדרך של השחתת העולם. אומר הרב שליט"א, בלשון הלצה, שדכן, זה ר"ת 'שקר דובר כסף נוטל'. צדיק מחפש לעשות שידוכים בדרך של תיקונו של עולם, חיבורים טובים.
אנחנו רואים בתורה שהיא תמיד מדברת באריכות על עניני שידוכים. כמו בפרשת אליעזר, עבד אברהם. למרות שהמלאכה של בלעם היתה שידוכים רעים, התורה מדברת באריכות גם את סיפורו - לאיזה מקום הוא הלך, מה היה תפקידו, מי שלח אותו, מה היה המשא ומתן. כל הדברים האלה זה לחבר דבר לדבר, מה לדחות ומה לקרב, זה לעומת זה. התורה מראה לנו מה זה שדכן רע, מה זאת דעת רעה. חשוב שנלמד כדי שנזהה את הכח הזה בתוך עצמנו ונדע לסור מרע, לדחות אותו בכל פעם שהוא עולה.

<u>מדרגות בדעת</u>
יש מדרגות בעניין של דעת. יש באומות העולם אנשים שלמדו להכיר שיש כוחות פנימיים שמפעילים את העולם, את החומר הגשמי. כל חכם מהגויים הצליח לקלוט חלק קטן מהתמונה הגדולה ואת החלק הזה הוא עובד. יש כאלה שראו את הכח שיש בכוכבים ובמזלות והתחילו לעבוד אותם, החלו לתת לאותו הכח לשלוט על החיים שלהם. זה נקרא עבודה זרה, לא להשכיל ולהבין שיש כח אחד שכל הכוחות האלה הם רק משמשים שלו. מי שלא הגיע לדרגה גבוהה של לדעת את השם, מי שהוא לא כמו אברהם אבינו, כמו משה רבנו, שהם היו הראשונים שעשו זאת, אז הוא עובד רק לכוחות התחתונים, לאותה מדרגה שהוא מכיר - זה נקרא כוחות הפירוד. אלו היו אנשים חכמים ביותר - פרעה, בלק, בלעם. חכמים אולי, אבל ללא הדעת השלמה, ועליהם נאמר, "חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע, וּלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ" (ירמיהו כ"ד כ"ב).

<u>פה וטבור</u>
כמו פרעה שהוא אותיות פה רע, כך גם בלעם הוא בעל הפה הרע שמקלל. בכלל, בספר במדבר, אנחנו מוצאים שמוזכרים כמה פיות: פי הבאר, פי הארץ, פי האתון. יש עניין של פיות. זה לא במקרה, שהכח של הפה מתגלה תחת הנהגתו של משה רבנו. בתקופתו היה צריך להתגלות הפה של העולם. כתוב שעד מתן תורה הפה של העולם היה סגור. ידוע גם, שעובר במעי אימו, פיו סגור וטבורו פתוח. עד מתן תורה רק הטבור של העולם היה פתוח, זאת אומרת, רק עניינים חומריים של תזונה גשמית פעלו והפה כלל לא פעל. כשמדברים על פה וטבור מדובר על מדרגות של גילוי רוחני, מדרגות שונות של גילוי השפע בעולם. כמו בגשמי, כך ברוחני, הפה הוא מקום גבוה יותר מהטבור.
בזמן מתן תורה, כמו אצל התינוק בלידה, הפה החל להיפתח והטבור נסתם. זו קבלת התורה, שהקב"ה פתח את הפתח לעולם לגלות אורות שעדין לא היו. הפה הוא גם לוקח אוכל, אבל הכיוון של הפה זה כיוון של השפעה. הפה זה קודם כל הפתח של הדיבור. כתוב, "נַפְשִׁי, יָצְאָה בְדַבְּרוֹ" (שיר השירים ה' ו'). בדיבור יוצא חלק של הנפש של האדם, זה מתלווה לדיבור. מהנפש שלו, האדם משפיע. הדיבור של

בס"ד

פרשת בלק

הקב"ה, "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ" (שמות כ' ב'), זה היה בחינת נפשו, שהקב"ה נתן את נפשו לעם ישראל דרך הדיבור. במספר פעמים אמר הרב שליט"א, שאם היינו רוצים להכיר אדם מסוים, די היה לקחת את סך כל הדיבורים שדיבר כדי להכיר את טבעו.

<u>הפה של משה</u>
משה רבנו בתחילת דרכו היה ערל שפתיים. כל מי שיש לו תיקון מיוחד, אז התופעה הראשונית אצלו, היא בדיוק ההפך מהתכלית. פרי שצריך להיות מתוק ביותר בסופו, בתחילתו הוא מר ביותר. כיון שמשה רבנו צריך להיות הפה שנפתח ונותן את התורה לעם ישראל, לכן התופעה הראשונה שלו זה ערל שפתיים. עד שהוא נעשה ראש המדברים, שכתוב, "אֵלֶּה הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל, בְּעֵבֶר, הַיַּרְדֵּן" (דברים א' א') - משה מדבר, אל מול העם, את כל התורה כולה בספר דברים, ביום אחד!
לכן בזמנו של משה הפיות נפתחו. אלה שאפילו לא יכלו לדבר, דיברו, האתון דיברה, הארץ פתחה את פיה ובלעה את אלה שרוצים לבלוע את הצדיקים ולא נותנים להם לתקן את העולם, בשבילם נפתח פה מיוחד, בריה חדשה, שבלעה אותם.

<u>אמירה</u>
העולם כולו קיים על עשרה מאמרות בראשיתיים של הקב"ה. השורש 'אמר' כולל בתוכו הכל, שלושת היסודותאש, מים רוח. כל הקיום שלנו תלוי בדיבורים. גם האמורי וגם סיחון זה מלשון דיבור. אלא שהם באים לקלקל את השורש של כח הדיבור, את העשרה מאמרות שבהם נברא העולם. בלק ראה שישראל ניצחו את מלך סיחון והוא דואג. הוא גם הכיר את הכח הגדול של מצרים וראה שעם ישראל הצליח להתגבר עליהם. לכן הוא חייב את הדיבור הרע של בלעם. הוא רואה שעם ישראל הולכים להכרית את עבודת הטומאה שלו, את הכח של הסטרא אחרא מהעולם. קודם כל ביטלו את הכח של פרעה, פה-רע, ועכשיו באים לבטל את הכח של בלק ובלעם. המערכה היא מערכה על הדיבור.

<u>טבע המלחמה הרוחנית</u>
יש מערכה קשה שבה מנסים בלק ובלעם לסתום את מערכת הקדושה. כמו שאמרנו כבר, משה הוא כנגד ספירת הדעת דקדושה. בלק ובלעם זה דעת של טומאה. גם לציפור של עבודה זרה שהיתה לבלק, שאיתה היה עושה מעשי קסמים, קראו 'ידוע', מלשון דעת. עם הציפור הוא היה יודע כל דבר. בלק ראה שעכשיו יוצא כח חדש לעולם, "הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם", שיבטל את כל המציאות שלו, את כל הכח שלו. הוא אינו חושש מהמלחמה פה למטה, הוא יוצא למלחמה במה שלמעלה. קללה זה עניין של לגעת בשורשים של זה שמקללים אותו, זה נקרא קיצוץ בנטיעות, פירודא - להכניס פירוד בשורש של אותו אחד שמקללים אותו.

<u>הסכנה הגדולה</u>
עכשיו אפשר להבין את דברי הזוהר שאותו זמן שבאו בלק ובלעם להילחם בישראל היה זמן הסכנה הכי גדולה. המלחמה היתה על הדעת. דעת שלמה זה חיבור שלם. חיבור שהוא התכלית של דבקות שלמה בבורא עולם. כל עוד עם ישראל דבוק בבורא, אף אומה ולשון לא יכולים לשלוט בהם. הצרות מתחילות כאשר החיבור מתרופף, כאשר הדעת נחלשת.
משה הוא דעת מצד הקדושה ובלעם הוא קליפת הדעת. משה מהותו חיבור ובלעם מהותו פירוד וניתוק. בקללותיו בלעם מנסה לעורר קטרוגים על עם ישראל וליצור פירוד מהקדושה. כשהוא לא מצליח, הוא נותן לבלק עצה, שיפתה את עם ישראל לזנות אחרי המדייניות ולעבוד עבודה זרה. זה הדבר היחידי שיכול להפריד אותם מהקדושה ולקלקל את מח הדעת, את הדעת השלימה. בלעם הבין את זה וניסה ליצור פירוד על מנת להשאיר את עם ישראל חשופים. בלעם היה מכשף. הזוהר הקדוש אומר שמכשף זה מי ש"מכחיש פמליה של מעלה", מכחיש כנגד האמונה.

בס"ד

פרשת בלק

איך זה נוגע בנו?
ידוע לנו כבר, שאותם המאבקים שהיו פעם, הסיפורים שהתורה מספרת, קיימים גם היום בנפש האדם. לכן חשוב להכיר מי הם בלק ובלעם בתוכנו.
בלעם ובלק הם השורש של עמלק - הכח שמכרסם כל חלקה טובה בחיים שלנו. 'עם' של בלעם ו-'לק' של בלק, יוצרים ביחד עמלק. עמלק בגימטרייה ספק, בגימטרייה מר. זה המקור של כל המרירות בחיים שלנו. ספקות באמת האחת, שגורמים לנו לא לראות את הטוב שיש בכל דבר, שמנתקים אותנו מהאחדות. המומחיות של עמלק זה להכניס קרירות באדם, "אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ" (דברים כ"ה י"ח),להכניס בו מחשבות מנוגדות לאמונה בקב"ה. כך עשה עמלק בקריעת ים סוף, בא ואמר שזה הכל במסגרת הטבע.
האור של הבורא הוא אחד, טוב ופשוט. יש אנשים שרואים אותו כך, ויש אנשים שרואים אותו כרע. את אותה מציאות אחת פשוטה אפשר לראות בשתי דרכים, הכל תלוי במידת שליטתו של עמלק עלינו. לכן יש רק אויב אחד שיש לשם מלחמה איתו לדור דור והוא עמלק. אין שם השם שלם בעולם, כל עוד עמלק בעולם. שוב, זה לא דברים חיצוניים, התורה מדברת עלינו ומטילה עלינו את המלאכה להכרית את זרע עמלק מתוכנו.

מה יכול לעזור?
הדבר שיכול לחסל את הכח הזה של עמלק, את הכח הזה של בלעם ובלק, זה לימוד תורה, זה תפילה. הדיבור הטוב שיוצר צרופים טובים, שמשלים את שם השם בעולם. כל ענין הטומאה זה ליצור פרודים וצירופים לא טובים של האותיות. האותיות הן אבני הבנין של העולם. כל חומר הגלם נמצא כבר וכל מה שנותר זה לעשות צירופים נכונים, צירופים טובים של דיבור טוב.
חשוב להבין שהתפקיד שלנו הוא לסדר את האותיות, את אבני הבניין של המציאות, בקדושה. בגלל זה כל כך חשוב הדיבורים שלנו ובגלל זה צריך להישמע קול התורה. "אַל-תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב" - כל כוחנו בפינו. העוצמה הגדולה ביותר ניתנה לעם ישראל, אותיות לשון הקודש.

מוקדש לעילוי נשמת הנערים יעקב נפתלי בן רחל דבורה ז"ל, גלעד מיכאל בן בת גלים ז"ל, אייל בן אריס תשורה ז"ל. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

מוקדש לרפואת איילין שילה בת מרגרט בתוך שאר חולי עמו ישראל

מוקדש לעילוי נשמת הרב אברהם בן יהודה צבי זצ"ל, חנה שני בת שרה סרח ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

מודעות - מרכז רוחני לקבלה וחסידות
אחווה 24 נווה צדק,תל-אביב
03-5100587

קום לך אתם... ויחר אף אלקים כי הולך - מה חטאו של בלעם ? (כב ,כ- כב)

הקושיות בפרשה זו רבות כאשר העולה מכולן היא התמיהה מהו בעצם חטאו של בלעם והיכן נהג שלא כשורה?
שהרי בתחילה כשבאו שרי בלק לבלעם עם הצעת בלק, ענה להם על אתר "לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר ה" וכאשר ה' אמר לו 'לא תלך עמהם לא תאר את העם' הוא סירב להצעתם. גם כאשר שבו בפעם השניה השיב להם בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה" ושוב המתין למוצא פי ה' שאמר לו "אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם" וכך עשה. א"כ מדוע חרה אף אלוהים 'כי הולך הוא' ומדוע ניצב 'מלאך ה' בדרך לשטן לו' במטרה

פרשת בלק

למנוע ממנו את ההליכה ?

שאלה נוספת שיש לשאול היא: אם מטרת המלאך היתה בכדי למנוע ממנו את ההליכה א"כ מדוע לבסוף אישר לו המלאך "לך עם האנשים" ?
רש"י לכאורה עונה על שאלה זו במילים : 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו', כלומר, כיון שכ"כ התעקש בלעם ללכת למרות אזהרת המלאך לכן אישרו לו ללכת בדרך שרצה לטעות בה.
ולכאורה תשובה זו עשויה לישב גם את הקושיא הקודמת שהרי כשהמשלחת באה בראשונה נאמר לו 'לא תלך עמהם' ואילו בפעם השניה נאמר לו 'קום לך אתם' ולכאורה ההסבר לשינוי ההוראה טמון במאמר 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו' וזה בעצם היה חטאו שהשתוקק ללכת ולקלל.

אלא שאם כן יהיה קשה מדוע לא הזכיר רש"י את המאמר והטעם הזה כבר על הפעם השניה שדיבר עם ה' ?

הגאון מווילנא זצ"ל מיישב זאת ע"פ דקדוק לשוני של מילה אחת ! יש להבחין בין המילה 'עם' למילה 'את' כי פירושם ומשמעותם שונה לחלוטין. כאשר נאמר בתורה 'לך את האנשים' או 'קום לך איתם' המשמעות היא להליכה בצוות בלבד אך לאו דוקא למטרה זהה, אך כאשר נאמר "לך עם האנשים" או "וילך בלעם עם שרי בלק" משמע שהולך איתם בעצה אחת כאיש אחד בלב אחד.
מעתה מבוארת כל הפרשה כמין חומר, דאילו בתחילה כשבאו אליו האנשים בהצעה לקלל, שאל את פי ה' שענה לו "לא תלך עמהם', לא תאר את העם" כלומר, אל תלך 'עמהם' לצורך קללה. לכן אלו באו אליו בפעם השניה בצורה מוחכמת והציעו לו ע"י שרים ונכבדים "אל נא תמנע מהלך 'אלי' כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה" כלומר, שיבוא 'איתם' והוא לא צריך להתחייב לקלל, העיקר שיבוא! הם אמנם הבהירו לו שהמטרה היא שישתכנע לקלל וע"כ השיב להם מיד שלא אכפת לו, כמובן, ללכת ולקבל כבוד וכסף וזהב אבל לקלל הוא לא יוכל כי גם 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה'. ולכן בפעם השניה הורה לו הקב"ה "אם לקרא לך באו האנשים קום לך 'אתם' ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה" כלומר, לך 'איתם' אך לא 'עמהם' למטרת קללה וציווה עליו שיאמר רק את אשר יאמר אליו ה'.
אבל למחרת בבוקר והנה 'ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב'! בלעם לא פעל כציווי ה' אלא הלך בהתלהבות 'עם' שרי מואב במטרה לקלל, לכן לא פלא איפוה כי 'ויחר אף אלהים כי הולך הוא'. אמנם כאשר שאל בלעם את המלאך אם הוא חייב לחזור ענה לו "לך 'עם' האנשים", היינו, לך עמם בעצתם אך "אפס, את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר" כלומר, גם אם תרצה לא תוכל לקלל אלא מלאך רע בעל כרחו יענה אמן.

וע"כ התקשה רש"י מדוע אישר לו המלאך ללכת לצורך קללה, וע"כ משיב רש"י 'בדרך שאדם רוצה לילך מולכין אותו'. כי לעיל הותר לו ללכת סתם לצורך כבוד אבל כעת אושר לו אף לצורך קללה.

את גודל רשעותו של בלעם ניתן ללמוד כאשר למרות הבעת מורת רוח ואזהרת המלאך "וילך בלעם 'עם' שרי בלק", 'עם', במטרה מובהקת לקלל.

להאמין במקור

”הוא עומד למות. הרב חייב לברך אותו,“ צעק בהיסטריה בנו של החולה לאחד מאותם ’מקובלים‘

בס"ד

פרשת בלק

שרלטנים ומעמידי פנים. הבאבא לאט בשקט: "אעשה לו תיקון. רק דע לך שזה עסק מאוד מסובך, $5,000 תצטרך לשלם עבור זה."

הבן הסכים לשלם את המחיר ותמורת זאת קיבל הבטחה מהבאבא: "אני אקח למלאך המוות את חרבו. אבא שלך לא ימות." שבוע עבר והאבא נהיה ז"ל... הבן הנרגז פרץ לחדרו של השרלטן: "על מה בדיוק לקחת ,?$5,000 אבא שלי איננו."!

הנוכל גלגל עיניים: "התמורה למחיר סופקה. לקחתי למלאך המוות את חרבו כפי שהבטחתי. לא שיערתי שהוא יחליט לחנוק אותו באצבעותיו..."

***

אנשים בעלי כוחות מיוחדים קיימים בעולם. ישנם ששואבים כוחות מהדבקות בבורא עולם ותורתו, כמו גדולי ישראל. ישנם את העומדים מהצד ההפכי לחלוטין, כוחות טומאה וכישוף. ויש אנשים שקיבלו יכולת מולדת לכך, כאותם שיכולים להדליק נורת חשמל באמצעות מגע כף ידם.

בלעם היה היפך הקדושה. הוא לא זכה לנבואתו בשל מעשיו הטובים אלא בשל שיא הטומאה בה היה שרוי. אין המקום במסגרת מינימאלית זו להרחיב בפשר העניין, אך ניגע בשורש ההסבר.

עיניו של הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחה כאבו, בהמלצת משפחתו החליט הרב לדרוש ברופאים וחיפש את הטוב ביותר שברופאי העיניים. לאחר זמן נודע לו על רופא מומחה שמשתמש בסגולות וקמעות ומגיע למאה אחוזי הצלחה. משמע כך הרב הודיע נחרצות: "אני נוסע לרבי הקדוש - המגיד מקוז'ניץ." בני המשפחה ניסו להבין: מה נשתנה כעת? אם הרבי יכול לעזור - אז למה לא לפנות אליו קודם. ואם יש צורך ללכת לרופא - מדוע לא פונים אליו!?

הסביר להם רבי שמחה בונים על ידי לקח מפרשתנו. רש"י מקשה מדוע השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע? ומתרץ שהדבר מוכרח כדי שאומות העולם לא יוכלו לטעון לעתיד לבוא שלא נעשה עמם צדק. הרי לעם ישראל היו נביאים שהשיבום למוטב, אילו היו לנו - כך יטענו הגויים - נביאים, היינו גם אנו חוזרים למוטב.

ואני, המשיך הצדיק, תוהה: אחרי שקיבלו הגויים נביא כבלעם עדיין יוכלו לטעון 'אם היה לנו נביא צדיק כמשה ולא רשע כבלעם - גם אנו היינו מתנהגים כיאות.' אלא שהתשובה שיקבלו אומות העולם כזו: אתם הרי לא האמנתם בקיומו של בורא עולם, במשה רבינו נביאו, אך כשהגיע נביא משלכם שיודע לעשות 'קסמים וכישופים' האמנתם בכוחו ועוד איך. אם כבר להאמין - למה לא במקור!?

לפי זה תבינו, סיים הרבי, מדוע איני הולך לרופא בעל סגולות. שהרי יהודי חולה צריך בוודאי ללכת לצדיק ולבקש שיעתיר בעדו לרפואה, בנוסף נתנה התורה רשות ללכת לרופא כדי לעשות השתדלות. כל זה מדובר דווקא ברופא המשתמש בתרופות לסוגיהן, אך אם הרופא עושה סגולות ולחשים - מוטב שאפנה לרבי הצדיק המגיד מקוזניץ.

***

הדיאלוגים וכמויות הדיו שנשפכו ברחבי תבל על האמונה קשים לכימות, אחד מאמין עד לשד עצמותיו

בס"ד

פרשת בלק

והוא בטוח שאמונה היא דבר שכלי ולא רגשי, השני לא מאמין כלל וחושד את המאמין ברגשנות יתר ובאי-חשיבה-עצמאית. אולם מעיון קל בדבריו של הרבי מפשסיחה נקבל קביעה שעליה אין ערעור: אם כבר להאמין במשהו, למה לא להאמין בדבר האמיתי?(כשכאן, כמובן, מגיעה השאלה: מהי האמת.(?

במה דברים אמורים? אנשים רבים ברחבי העולם המצהירים על עצמם שהם "לא מאמינים," בעצם שבויים בקסמן של אמונות תפלות מסוגים שונים ומשונים. עשרות אלפים אינם משתמשים כלל במספר 13 בחייהם. למה? ובכן, לטענתם, זה מביא להם מזל רע... ניתן למצוא בתי מלונות שבין חדר 12 לחדר 14 מפריד קיר אחד ולא חדר שלם. נציין בקצרה את אלו - התולים נעל קטנה ברכבם, מחרוזות שום בקירות ביתם, כל זה כמובן לסגולה נגד עין הרע. ואם זה לא מספיק, תשאלו את אלו שלא מסכימים להוציא כסף מהארנק במוצאי שבת קודש...

אל תחשבו שמדובר בתמהונים. ביניהם נמנים מיטב המוחות והכישורים בעולם שימשיכו להצהיר שאין אלוקים. למה? כי הם לא מאמינים! תשובתם תשובה למופת, רק אם לא לוקחים בחשבון את שלל החמסות שהם מאמינים בכוחן ב'אמונה שלמה.'

אלוקים טבע בעולמו חוק מחוקי הבריאה: אין מושג של "לא מאמין." לנו ניתנה הבחירה במה להאמין.

כל המיצר לישראל נעשה ראש

"**וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, ויקץ מואב מפני בני ישראל; ויאמר מואב אל זקני מדין, עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא**"

את מה ראה בלק בן צפור? הלא באותם הימים התנהלו מלחמות אכזריות ועקבות מדם, וביניהם היתה מעורבת גם מואב, ארצו של בלק, כפי שמתואר בסוף פרשת חקת. ובכל זאת, את מה הוא ראה? "**את כל אשר עשה ישראל לאמרי**" דוקא. כך מתחילים כל הספורים, ובימינו, הדבר היה מסתיים, מן הסתם, בהקמת ועדת חקירה...

וזה לא הדבר היחיד שמקביל בין תקופתנו לתקופתם של בלק ובלעם. הנה כתוב: "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא". מה באה להגיד לנו ההדגשה שהיה מלך בעת ההיא"?

אלא, אומר רבי חיים מבריסק הובא ב'לקוטי בתר לקוטי' בדיוק אז עלה בלק לשלטון, והיה זה אודות להסתה והשנאה שהפיץ במערכת הבחירות שקדמה לבחירתו נגד עם ישראל. הרקע לקו התקיף שנקט בלק נגד עם ישראל היה "**ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, ויקץ מואב מפני בני ישראל**". בלק הבין את משמעות הדברים, ובציניות השמורה רק למנהיגים אנטי ישראלים, הוא קם והכריז: "**עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו, כלחך השור את ירק השדה**", וכי פלא הוא, אפוא, עתה כי "**בלק בן צפור מלך למואב**"?...!

וזה אשר התורה מדגישה כי הדבר היה "**בעת ההיא**", כי רק אז נבחר בלק למלך, ורק הודות לשנאת ישראל שהיתה לו, בחרו בו, כי "**כל המצר לישראל נעשה ראש**".

לא תָאֹר אֶת הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא (כב , יא)

וברש"י על המקום "אמר לו אם כן אקללם במקומי. אמר לו לא תאור את העם. אמר לו אם כן אברכם.

פרשת בלק

אמר לו אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא. משל אומרים לצרעה לא מדובשיך ולא מעוקציך"

ונשאלת השאלה מדוע בלעם הרשע פתאום רוצה לברך את ישראל?

ומבאר ה"תורה תמימה" הסבר נפלא שכתוב במדרש בפרשת חיי שרה שבגלל שלבן הרשע ברך את אחותו "אחותינו את היי לאלפי רבבה" היא הייתה עקרה שלא יהיו רשעים אומרים דברינו עשו פרי . וא"כ בלעם רצה לברך את ישראל בשביל שלא יתקיימו ברכותיו ובכך יקללם. ועל רעיון זה ענה לו הקב"ה כי ברוך הוא שמכיוון שכבר הם מבורכים אזי גם ברכותיך יתקיימו שהרי לא תוכל לטעון שברכותיך עשו פרי שאולי הברכה היא מכח האחרים שברכום.

אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור (כב, יח)

ואומר רש"י: "למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים". לכאורה קשה, הרי מצינו שר' יוסי בן קסמא גם אמר לשון דומה, שאמר "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם איני דר אלא במקום תורה" (אבות פ"ו מ"ט). ולכאורה ר' יוסי אף רצה יותר שאמר כל כסף וזהב "שבעולם"?

על שאלה זו מתרץ ה"תורה תמימה" שלר' יוסי הציעו שיעבור לעיר אחרת תמורת כסף כמו שכתוב: "אמר לי, רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות". אבל לבלעם לא הציעו אלא הוא אמר זאת מעצמו ולכן זה מראה שנפשו רחבה.

ואפשר עוד לומר שמזה שר' יוסי בן קסמא אומר "שבעולם", זה מראה שלא היה לו צד שיתנו לו וכוונתו לדברים בעלמא. (כמו שכתוב בגיטין שהמקדש אישה ע"מ שתבלע מקל באורך ד' אמות היא מקודשת שלא נחשב התנאי כתנאי שכוונתו לדברים בעלמא.)

עוד אפשר לומר שיש הבדל לשוני בין שני המקרים שאצל ר' יוסי בן קסמא כתוב "רצונך שתדור עמנו במקומינו" ואלו אצל בלעם נאמר "לא אוכל". זאת אומרת שבלעם ודאי רצה כסף וזהב רק הוא לא יכול לעבור ע"פ ה'. משא"כ אצל ר' יוסי בן קסמא ודאי שיכול הוא לעבור דירה והנדון הוא רק לגבי מה הוא רצונו, וע"כ ענה שהוא אפילו אינו רוצה.

וירא בלק בן ציפור (כב,ב)

וירא בלק בן ציפור

ובבעל הטורים שראה שעמדה לו חמה למשה, ע"כ. ויש להתבונן מה ראה בנס זה טפי מכל הניסים שנעשו עד כאן.

ונראה עפ"מ דאיתא (ברכות ז, א) דכוחו של בלעם היה לכוין לשעה שהקב"ה זועם בכל יום כדכתיב וקל זועם בכל יום, ושעה זו היא כשחמה זורחת ומלכי מערב משתחוים לה ע"ש. וזהו שנתיירא בלק כשראה שעמדה חמה למשה וחשש שמא יעמיד את החמה ושוב לא מצי בלעם לכוין את רגע הזריחה ולקלל את ישראל.

בס"ד

פרשת בלק

וירא בלק בן צפור... ויגר מואב מפני העם.... (כב,ב-ד)

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל. ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא

מדוע פתח הכתוב ב"וירא בלק בן צפור", והמשיך ב"ויגר מואב", לכאורה היה לו לומר "וירא בלק... ויגר בלק"?וכי מכיון שבלק ראה "את כל אשר עשה ישראל לאמורי" לכךמואב פחד?

ועוד: מדוע את דבר היות בלק "מלך מואב" לא ציינה התורה כבר בפסוק הפותח את הפרשה שבו הוזכר בלק, ורק לאחר שהובאו דברי מואב הוסיפה וכתבה "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא"?

באר המהרי"ל דיסקין, כי הנה באמת יש להבין מהו "וירא בלק בן צפור", מה הוא ראה?

ופרש רש"י: "'וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי' - אמר: אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך 'ויגר מואב'". אם סיחון מלך האמורי ועוג מלך הבשנפלו לפניהם, לנואין תקוה נגדם.

ויש להוסיף ולפרש: "וירא בלק בן צפור" – ומה ראה? "ויגר מואב" - ראה בלק את בני עמו פוחדים ויראים מישראל. ולא עוד אלא ראה בלק ש"ויקץ מואב מפני בני ישראל" - בני עמו קצים בחייהם מחמת הפחד מפניישראל.ולא עוד אלא שראה בלק את עמושולחים שליחים לזקני מדין ואומרים להם: "עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה" - אנו בצרה! ישראל קמים עלינו ובטוחים אנו שהם יביסו אותנו, וזאת מפני ש"בלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא" - המלך שלנו חלוש וחדל אישים ואיננו יכוליםלבטח בו...

לאחר שנוכח בלק בפחדם של בני עמו ולאחר ששמע את דברי העלבון שהשמיעו עליו באזני זקני מדין, מיד "וישלח מלאכים אל בלעם בן פעור" - כדי להוכיח לעמושאינו חלשכפישהסבורים.

ויגר מואב מפני העם מאוד (כב,ג)

ויגר מואב מפני העם מאוד

מעיון הפרשה נראה שבלק היה רשע גדול מבלעם, שכן חפץ היה להשמיד את העם ולאבדו, ואילו בלעם לא ניאות לעשות דבר מה ללא רשותו והסכמתו של השי"ת, והיה נצרך בלק לשכנעו רבות בכסף וזהב שיבא לקיים משאלתו.

ויש לתמוה מהא דמצינו (בהוריות י, ב) דבזכות קרבנותיו של בלק זכה ויצאו ממנו רות, ולא מצינו כן גבי בלעם, הרי דמבואר דבלק היה טוב יותר לישראל מלבעם עד שזכה שתצא ממנו רות, והאיך יתכן הדבר.

ונראה, דמהאי קרא דכתיב ויגר מואב מפני העם מאד נראה כי כל מעשיו של בלק שנעשו כלפי ישראל לא היו ממידותיו המושחתות שחפץ היה להשמידם, אלא שהוא חשש ופחד ממלחמה עמהם, ולכך חפץ היה להורגם, אמנם בלעם עשה כן בשביל בצע כסף, ודבר זה הוכיח על מדותיו המושחתות וכל יתר החסרונות שאמרו עליהם (בסנהדרין צ, א) דאין להם חלק לעולם הבא, ולכך היה גרוע אף מבלק.

פרשת בלק

ויתרה מכך מצינו באבות (פ"ה י"ט) עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע שאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, ואף דמצינו שם שרבי יוסי בן קסמא אמר אם אתה נותן לי מלא ביתו כסף וזהב, יעו"ש.

אלא דרבי יוסי לא תבע שמגיע לו הדבר אלא אף אם יתנו לו מיוזמתם אין שוה לו הדבר, ואף שבכסף זה היה בונה מקומות תורה נוספים, נראה כי עדיף המגורים במקום שיש בו כבר תורה מלבנות מקומות רבים של תורה במקום אחר, אבל בלעם שהיה מושחת במידותיו דרש את הכסף כדבר המגיע לו, וזוהי רשעותו שגדולה משל בלק.

כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר (כב,ו)

יש לדקדק דאצל הברכה נקט מבורך דהיינו מעכשיו אך אצל הקללה נקט יואר כלומר לעתיד וצ"ב.

ויש לבאר, דהנה כתב הרמב"ם (פ"י מה' יסוה"ת ה"ד) נביא שנתנבא ולא בא הדבר אם נתנבא לטובה נהרג ואם לרעה אינו נהרג, דנבואה לטובה אין חוזרת אך לרעה אפשר וניחם ה' ע"ש. וצ"ע דמצינו אצל בלעם שכל הברכות שברך את ישראל כולם נהפכו לקללה (כדאיתא סנהדרין קה, ב), אכן י"ל דהנה עה"פ (לעיל כא כז) על כן יאמרו המשלים באו חשבון, כתב רש"י שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו' ע"כ. ומבואר דמלבד מה שקלל בלעם את מואב ג"כ ברך את סיחון, ואמנם קללת מואב נתקיימה שכבש סיחון את חשבון ממואב, אולם ברכתו שברך את סיחון הרי לא נתקיימה דהא ישראל נלחמו ונטלו מסיחון את חשבון שכבשו ממואב בברכת בלעם (כדכתיב לעיל כא, כה).

וע"כ צ"ל דיש לחלק בין נבואה דאתיא מצד הקדושה והטוב דבזה הוא שאין הנבואה חוזרת, אך בנבואת נביאי האומות הבאה מכח הרע בזה הדבר להיפך דנבואה לטובה אין מתקיימת וחוזרת וכדמצינו בברכות שברך בלעם את ישראל, ונבואה לרעה לעולם תעמוד דכל עיקרה מכח הרע היא. ואשר לפ"ז הן הן הדברים שאמר בלק, כי ידעתי ממלחמת סיחון דאת אשר תברך מבורך רק בשעת הברכה ואח"כ תסור הברכה וכמו שנפלו לבסוף סיחון לפני ישראל, אך ואשר תאר יואר דקללתך לעולם קיימת וכמואב שקללת בלעם עדיין קיימת אצלו.

כי ידעתי את אשר תברך מבורך - האם לבלעם אכן היה כח לברך? (כב,ו)

יש להבין- שאל הצדיק **רבי שמחה בונים מפשיסחא-** הרי כל כוחו של בלעם היה אך ורק לקלל, כי ידע לכוון את הרגע שבו הקב"ה כועס, אולם מנין שאב הרשע הזה כח גם לברך?

אלא- תירץ הרבי- ניתן להבין זאת עפ"י **משל**:

קבוצת אנשים יצאה פעם ליער עבות כדי לצוד חיות ובתוכם היה נוכל אחד רמאי ובעל גאווה.

ראה הנוכל כי מרחוק עומד שועל ליד הנחל ושותה מים.

ניגש האיש אל מקום שגדלים בו קני סוף ושם כרת לעצמו קנה אחד איתו ניגש אל חבריו ושאל: האם אתם מאמינים כי עם הקנה הזה אשר בידי יכול אני להרוג את השועל הזה...?

פרשת בלק

דבר כזה לא יתכן- צחקו האנשים- מי שמע על קנה סוף שיכול להרוג שועל..? אין הדבר מתקבל על הדעת!

אם תתנו לי מאה דינרי זהב -אמר הנוכל- אראה לכם כי אני מסוגל לדבר הזה.

הסכימו חבריו לתת לו מאה דינרים אם יצליח לצוד ולהרוג את השועל בקנה שבידו.

כיוון הנוכל את קנה הסוף ועשה עצמו כמכוון אל המטרה, וברגע הנכון השמיע קול הדומה ליריה ובו ברגע נפל השועל ומת...

חבריו שעמדו על ידו התפעלו מאוד ממעשה זה והתחילו באמת ובתמים להאמין בו שהוא בעל תכונות מיוחדות המסוגל עם קנה רצוץ להרוג שועל מרחוק.

אבל הם לא ראו, כי מן הצד השני של היער עמדו ציידים אחרים ובידם רובים אמיתים והם המה אשר כיונו וירו בשועל והמיתוהו...

רק הנוכל הערום הזה, שהייתה לו ראיה רחוקה מאוד,ראה אותם מתכוננים ומתכוונים לצוד את השועל, וכאשר ראה שהשועל נמצא כבר על הכוונת של הציידים נתן הוא את הצעקה כאילו הוא יורה ברובה אמיתי.

כן הוא גם הנמשל- סיים הרבי- בלעם הרשע היה איצטגנין גדול היודע מה יקרה עם איש פלוני בעתיד, וכאשר היה רואה באיצטגננותו שאיש זה או אחר מזלו עומד להאיר לו, בא אליו ואמר לו:"אם ברצונך שאברך אותך שתהיה עשיר גדול שקול לידי סכום כסף נכבד ותהיה בטוח שברכתי תתקיים".

וכאשר ראו הגויים ש"ברכתו" מתקיימת, הוציאו עליו שם :"אשר תבורך מבורך". אבל באמת ברכת בלעם הייתה ריקה מכל תוכן, ולא היה לו שום כח לברך מעצמו...

וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם (כב,ז)

וברש"י ד"א קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו אם יבא ממנו בפעם הזאת יש בו ממש ואם ידחנו אין בו תועלת, לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם, ע"כ. ויש לדקדק דג' לשונות נקט כאן, מתחילה אמרו יש בו ממש וכנגד זה אמרו אין בו תועלת וכשדחה אותם למחר אמרו אין בו תקוה, וצ"ב.

ונראה הביאור, דהנה גבי משה כתיב (לעיל ט, ח) ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם ופירש"י כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו, אשרי ילוד אשה שכך מובטח שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה ע"ש, ומבואר דדרגת נבואתו היתה שבכל זמן היה שואל את המקום כפי רצונו, ולעומת זה גבי בלעם כתיב (להלן כד, ד) נפל וגלוי עינים ופירש"י שאין נראה עליו אלא בלילה, ע"כ. והנה לעיל כתב רש"י (פסוק ד) ששאלו מואב לזקני מדין שנתגדל מנהיגם של אלו במדין, מה מדתו של מנהיג זה, אמרו להם אין כוחו אלא בפיו, אמרו אף אנו נבא עליהם באחד שכחו בפיו, ע"כ. אמנם אם אותו שיביאו שוה בכוחו לכח משה הרי מה יתרון להם ברצונם להכניע את ישראל דמאן יימר מי יגבר על מי, ונראה דמוכרח שסברו כי בלעם כוחו רב ממשה ובכך ינצחנו, ואחר שנבואת משה היא באופן ששואל בכל שעה הרי שנביא הגדול הימנו הוא זה שאין צריך אף לשאול רק שמעצמו יודע דעת עליון, ומעיקרא סברו דאפשר וזוהי דרגת נבואת בלעם, ומעתה א"ש היטב, דמתחילה אמרו אם יבא עמנו יש בו ממש, כלומר אם יבא

בס"ד

פרשת בלק

תיכף קודם שישאל יש בו ממש כנגד משה שצריך לשאול, ואם ידחנו אין בו תועלת, היינו כיון שדוחה הר"ז משום שצריך לשאול, וא"כ שוה הוא בכוחו למשה ומה תועלת יש בו דאין ודאות שיגבר על משה, וכיון שאמר לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה והניחוהו והלכו. והוא משום דנתברר כעת שאף לשאול בכל זמן אין בכוחו ורק בלילה נראה עליו, נמצא שפחות הוא ממשה ואין כל תקוה שיגבר על משה לפיכך הניחוה והלכו להם.

וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבואו אל בלעם / כח הדיבור נובע ממעלת האדם עצמו (כב,ז)

כתוב ברש"י: וקסמים בידם - קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו: אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש, ואם ידחנו אין בו תועלת, לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה, אמרו אין בו תקוה, הניחוהו והלכו להם, שנאמר: 'וישבו שרי מואב עם בלעם', אבל זקני מדין הלכו להם.

זקני מדין התיאשו מבלעם, אמרו "אין בו תקוה", והלכו להם. זקני מואב, לעומת זאת, נשארו עם בלעם, כפי שנאמר "וישבו שרי מואב עם בלעם", ולא הוזכרו כאן 'שרי מדין'. מדוע? מה היתה הסיבה להבדל בתגובותיהם של המואבים והמדינים?

באר ה"**כרם צבי**": משה רבנו שהה בעבר במדין. באו אפוא המואבים לשאול את המדינים מה טיבו. אמרו אנשי מדין: "אין כחו אלא בפיו". כיון שכך, החליטו המואבים להביא את בלעם שיקלל, כי אמרו - פה מול פה. אך המואבים לא הבינו יסוד אחד, שהמדינים כן ידעוהו - אמנם אין כחו אלא בפיו, אבל לא משום פיו אלא משום ענותנותו.

כאשר באו אנשי מדין אל בלעם, הם עשו לעצמם מעין סימן: "אם יבוא עמנו בפעם הזאת - יש בו ממש, ואם ידחנו - אין בו תועלת". ומה היתה משמעות סימן זה? -

אם יבוא עכשו בלעם ויקלל - זה בסדר גמור, אך אם הוא יאמר 'אין אני יכול לבוא עם שליחים פחותי חשיבות כמוכם, תשלחו בכירים בדרג שרי חוץ, לפחות' - הרי זה סימן שבעל גאוה הוא. ואם בעל גאוה הוא - לא תהיה בו תועלת, כי לא יוכל לפעול דבר מול משה רבנו, שעניו גדול הוא.

לכן אמרו אנשי מדין: "אם יבוא עמנו בפעם הזאת, יש בו ממש", בפעם הזאת דוקא, כשאנחנו נמצאים כאן, ולא קצינים גבוהים ושרי חוץ. אם לא יבוא אתנו, מחמת גאותו - לא תוכל להיות ממנו תועלת.

לפי זה ניתן לראות רמז, באתון שפתחה לפתע את פיה ודברה כאדם. המואבים לא הבינו שהענין תלוי בענוה, הם חשבו שכחו של משה רבנו נעוץ ביכולת הדבור המעולה שלו, ברטוריקה, הוא נואם בחסד עליון... הלכו אפוא להביא עוד נואם בחסד עליון, את בלעם.

אמר הקב"ה - אם כבר בלעם, אביא לכם נואם נוסף בחסד עליון, את האתון...

כלום חושבים אתם, שהכח האמתי - מקורו בפה, ביכולת לנאום יפה!? הכח נובע ממעלתו של האדם המדבר.

ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם... ויבא אלקים אל בלעם לילה ויאמר

פרשת בלק

לו, אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם (כב,י-כ)

מה פשר ההנהגה הזאת עם בלעם – שבתחילה אמר לו ה' שלא ילך עם שרי מואב, ולבסוף שינה את הוראתו ואמר לו: "אם לקרא לך באו האנשים, קום לך אתם"? שמעתי רעיון יפה מידידי רבי יצחק איכנשטין שליט"א מאופקים:

בלעם היה נביא ויכול היה לדבר עם ה'. ואף על פי כן, הוא נהג מנהג בני אדם פשוטים.

מה עושים בני אדם פשוטים שאין להם אפשרות לדבר עמה'? עם מי הם מתייעצים ונוטלים רשות?

בני אדם פשוטים מדברים עם הרבי שלהם, עם מי שהמצוה ליראה אותו נלמדת מהמלה "את" - "את ה' אלקיך תירא"(דברים, כ). – לרבות תלמידי חכמים. אלא שלפעמים בא בן אדם אל הרב, ובלבו הוא כבר החליט. הוא בא לרב ומתכוון לשמוע ממנו שיגיד לו את מה שהוא רוצה לשמוע. למה? כדי שאחר כך הוא יוכל לומר לכולם: "'התייעצתי', וזה מהשהרב אמר לי"... ואמנם, מי שבא לרב באמת ובתמים כדי לקבל את עצתו, זוכה לסיעתא דשמיא מיוחדת, והקב"ה שמבפיו של הרב את התשובה שהשואל צריך לשמוע.

אבל מי שבא לרב עם תכנית לשמוע תשובה מסוימת, קרוב לודאי שמשמים יסובבו שישמע את התשובה שבקש לשמוע, כי "בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכין אותו" (מכות י ע"ב).

וכך התנהל הענין אצל בלעם, כשפנה להתיעץ עם הקב"ה. הוא אמר לשרי מואב: "לינו פה הלילה, והשיבתי אתכם דבר, כאשר ידבר ה' אלי". כלומר, הוא, באמת, התכון לקבל את ההנחיות שינחה אותו הקב"ה. ואמנם ה' אמר לו את התשובה שהיה צריך לשמוע: "ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם". אבל אחר כך, כששבו שרים נכבדים יותר, ובלעם חפץ מאד ללכת עמם, הוא פנה אל הקב"ה במטרה לשמוע ממנו את התשובה שבה חפץ – שיכול הוא ללכת עמם, על כן אמר לו ה': "אם לקרא לך באו האנשים, קום לך אתם"...

קום לך אתם... ויחר אף אלקים כי הולך הוא (כב,כ-כב)

מדוע אחרי שנתן הקב"ה לבלעם רשות מפרשת ללכת ואמר לו "קום לך אתם" הוא כועס עליו על שעושה כן?

מבאר רבי חיים קניבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא", שלפי פשוטו יתבאר הענין בכך שהקב"ה לא צוה על בלעם ללכת, אלא רק התיר לו ללכת ואמר לו: יכול הנך ללכת, אבל דע לך, שמאומה לא יצא לך מהליכה זו, מפני ש"ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה" (שם, כ).

צריך היה בלעם להבין כי היוצא מכך הוא שההליכה הזו תגרם לו לבזיונות גדולים, שהרי הם רוצים שיקלל ואלו הקב"ה יגרם לכך שתצאנה מפיו ברכות במקום קללות.

אך למרות זאת החליט בלעם ללכת, לא משום שרצה את הבזיונות הללו, אלא מכיון שהיה משוכנע, שעל אף שהקב"ה אומר לו מה לעשות, הוא יוכל לעשות ההפך מכך ולקלל, ובשל אותה מחשבה – חרה אף ה'.

ויחר אף אלוקים כי הולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רוכב על אתונו (כב,כב)

פרשת בלק

והנה בגמ' (ברכות ז, א) דבלעם היה מכוין השעה שהקב"ה כועס ואז מקלל, והקב"ה עשה צדקה עם ישראל ולא כעס באותן הימים, וזהו שאמר בלעם לבלק מה אקוב לא קבה קל ומה אזעום לא זעם ה' ע"ש. ויש לשאול על זה דבאותה שעה שחרה אף ה' בבלעם כי הולך הוא מצי לקלל.

ונראה לפי מה דאיתא (ברכות כח, ב) היה רוכב על החמור ירד ויתפלל, וע"ש הטעם כדי שיוכל לכוין בתפילתו, ורבי ס"ל דא"צ לירד אלא יושב במקומו ומתפלל וקי"ל (שם ל, א) דהלכה כרבי (וכ"ה בשו"ע או"ח צד, ד) אכן נראה דגבי בלעם שאני והיה צריך לירד מן החמור בתפילתו דכתב הרמב"ם (פ"ז מהל' יסוה"ת ה"ד) כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו, אלא מכוונים דעתם ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדים, ע"כ. וכיון שבלעם היה מקלל בדרך נבואה היה צריך לשם כך כוונה יתירה, ואף לפ"מ דקי"ל דא"צ לירד הכא צריך היה, ולפ"ז י"ל דהכא כתיב והוא רוכב על אתונו, ואשר לכן אף שהיה שעת חרון אף ל"מ לכוון ולקלל את ישראל.

ויחר אף אלוקים כי הולך הוא וגו' (כב,כב)

הקוב"ש דן באדם שעושה דבר שהקב"ה לא ציוה להדיא שלא לעשותו, אלא שידוע הדבר שאין זה רצון השי"ת, האם זה עבירה או לאו, ולכאורה יש לפשוט מהכא, דהגם שלא נצטוה שלא לעשות, מ"מ כיון שידע שאין זה טוב לעשותו, לכך חרה בו אף ה'.

ולפ"ז נראה נמי לאידך גיסא, דאם אחד יודע שרצון ה' הוא לעשות דבר פלוני אף שלא כתוב במפורש, אם אינו עושה כך הרי זה כעובר על רצון ה' עד שיכול להביא חרון אף כמו הכא, ולפ"ז על האדם להזהר בכל המדות חסידות לעשותם, שכן הכל הוא רצון ה', אף שלא כתוב כן במפורש, וכעי"ז מצינו בחוה"ל שאין מעשה רשות אלא כל המעשים הינם או מעשה מצוה או מעשה עבירה.

ובזה נראה לפרש מהו יסוד החילוק בין 'יראת שמים' ל'יראת חטא', אשר נתקשו בזה המפרשים, ויעויי' ארחות יושר מה שביאר ע"פ דרכו.

והנראה לפרש, דיראת חטא היינו שפוחד מהעונש והחסרון והפגם שעושה במעשיו, משא"כ יראת שמים הוא אפי' אם יודע שלא יקבל עונש על מעשיו, ושאינו פועל חסרון במה שעושה, מ"מ בעצם הדבר שיודע הוא דאין רצון ה' בדבר זה, ובכך הוא נמנע מלעשותו, ודומה הוא למעשה דבלעם דאף שהשי"ת התיר לו לילך עם בלק, מ"מ ידע בלעם שאין רצון ה' בזה, ופי' זה נראה נכון.

ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי כי הכתני זה שלוש רגלים / שלוחי מצוה אינן נזוקין (כב,כח)

"ויפתח ה את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי כי היכתני זה שלוש רגלים" (כב. כח)

רמז לו: "אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלוש רגלים בשנה" (רש"י).

נשאלת השאלה, וכי רק את שלושת הרגלים מקיימים ישראל? למה רמז לו דווקא על מצוה זו, שאותה מקיימים אלו שהוא מבקש לעקור?

אך ביאור נפלא מובא בשם האדמו"ר ממישקולץ שליט"א, שפירש כך: דהנה מובא בגמרא (פסחים ח:)

פרשת בלק

"שלוחי מצווה אינם ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן", מנלן? "משלוש רגלים". כיוון שבשלוש רגלים, כתוב בתורה ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות את פני ה' אלוקיך שלוש פעמים בשנה" ולומדת מכך הגמרא שרכושו של האדם לא ינזק כשעולה לרגל, וקל וחומר שהאדם עצמו לא ינזק.

והרי עם ישראל עוסקים כל היום במצוות, או שהם הולכים למצווה (תפילה,לימוד התורה, עשיית חסד וכו') או שהם חוזרים ממצווה, והם בגדר "שלוחי מצווה" שאינם ניזוקין.

ובלעם רצה לקלל ולהזיק לעם ישראל. אז פתח ה' את פי האתון, ואמרה לבלעם: "למה הכיתני זה שלוש רגלים" הרי משלוש הרגלים אנו לומדים שעם ישראל אינם ניזוקין, ואיך אתה רוצה להזיק לעם ישראל? לא תצליח! כיוון שעם ישראל הם שלוחי מצווה ואינם ניזוקים, שזה אנו לומדים מ"שלוש רגלים"...

ההסכן הסכנתי לעשות לך כה - הקב"ה חס על כבוד בריותיו (כב,ל)

במדרש רבה דרשו חז"ל על פסוק זה: חס הקב"ה על כבודו של אותו רשע שלא יאמרו זו האתון סילקה את בלעם.

ואם חס הקב"ה על כבוד הרשע אין צריך לומר על כבוד הצדיק!

פעם אחת ניגש הגבאי בישיבת פוניבז' אל ראש הישיבה הגאון רבי יוסף כהנמן ושאל שבשעה זו מתפללים בישיבה שני תלמידי חכמים מופלגים ואיננו יודע את מי מהם לכבד בעליה לתורה כי שניהם חשובים ושניהם צדיקים.

כאשר אינך יודע- השיב הרב- עליך להטיל גורל...!

אם כך- אמר הגבאי- אבקש מכבוד הרב שיטיל את הגורל.

לא ולא-! נזעק רבי יוסף- אינני מסוגל להכריע על כבודו של אדם גדול!

האמנם לא אוכל כבדך (כב,לז)

ברש"י: נתנבא שסופו לצאת מעמו בקלון.

כיצד ידע בלק מראש, שבלעם יצא בקלון?

המגיד מדובנא עונה על כך במשל:

פעם הביאו רופא ממחה לבדוק חולה. בדק הרופא את החולה במשך שעה ארוכה, ואחר אמר: "את התשלום אני רוצה כבר עכשיו, באופן מידי".

אמרו לו: "דבריך מבעיתים את החולה עד מוות, הוא חוששש שעותיו ספורות"!

"איך זה" - שאל הרופא - "מלמדת דרישת התשלום על מותו הקרב של החולה"?

ענו לו בני ביתו של החולה: "אם אתה דורש תשלום דוקא עכשיו, הוא מבין שלא יהיה מצדך ביקור נוסף

בס"ד

פרשת בלק

אצלו לעולם...

כאשר הגיע בלעם אל בלק, הוא רצה מיד את הכסף ואת הכבוד. אמר לו בלק: "הרי אם תצליח יהיה לך כבוד רב, ואף ממון רב תוכל לקבל ללא כל קושי.

מהעובדה שאתה דורש כסף וכבוד עכשיו, באופן מידי, אני מבין שאינך צופה הצלחה מובטחת, וממילא אתה יודע שיהיה לך קשה, לאחר מעשה, לקבל את הכסף ואת הכבוד...", על כן- "האמנם לא אוכל כבדך".

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו (כג,א)

בגמ' (קידושין מ, א) איתא 'אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה שנאמר און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה', ואלא מה אני מקיים הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם, מחשבה שעושה פרי הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה מחשבה שאין בה פרי אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, ואלא הא דכתיב למען תפוש את (בית) ישראל בלבם אמר רב אחא בר יעקב ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה, עולא אמר כדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר', ומבואר דבג' דברים יליף מקראי דהקב"ה מצרף מחשבה למעשה, באופן שעשה העבירה לבסוף כמש"כ רש"י לבאר הא דעשה פרי, ובמחשבת ע"ז, ובעבר ושנה דנעשית לו כהיתר.

ונראה לבאר, דזהו מש"כ הכא בקרא לפי סדר הדברים שבאו לרמז על הנך ג' דברים שנשנו בגמ' מקראי, 'לא הביט און ביעקב' היינו דאימתי אין הקב"ה שם ליבו למחשבה בבני יעקב שחוטאים, בג' דברים, כשלא ראה עמל בישראל והיינו שלא עשה מעשה העבירה לבסוף, וכשה' אלוקיו עמו כשאין בו מחשבת ע"ז אלא ה' עמו, ותרועת מלך בו שלא פרק מעליו עול מלכות שמים ונעשית לו כהיתר, דרק בהנך שלשה הקב"ה מביט למחשבה ומעניש עליה.

מה אזעם לא זעם ה' (כג,ח)

למען דעת צדקת ה'

מציאה מצאנו בספרו של הגאון רבי איצלה מוולוז'ין זצ"ל "מילי דאבות", על הפטרת פרשתנו: "עמי, זכור מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השיטים עד הגילגל, למען דעת צידקות ד'". ואמרו חז"ל: יודע היה בלעם לכוון אותו רגע ביום שהקדוש ברוך הוא כועס בו, וזהו שנאמר: "למען דעת צדקות ד'" – אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: "בני, דעו כמה צדקות עשיתי עימכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע. שאילו כעסתי, לא נשתייר מכם שריד ופליט. וזהו שאמר בלעם לבלק: "מה אזעם – לא זעם ד'". מלמד, שכל אותם ימים לא זעם. אבל למילים: "מן השיטים עד הגילגל" אין לכאורה שייכות לעניין. ויש להבינן, ויובן הדבר במשל.

בכפר נידח התגורר יהודי ולו שדות ומחסני דגן, רפתות ודירי עיזים. בימים היו משרתיו מוציאים את הפרות והעיזים לאפרי המרעה, ובלילות שמר עליהם כלב ענק ואימתני שהפיל חיתיתו על גנבים ועל זאבים. ביום היה הכפרי קושרו בשלשלת ברזל, שלא יזיק לבריות.

פרשת בלק

ברבות הימים גדלו בניו של הכפרי. ביקש להקנות להם חינוך יהודי, שידעו להתפלל כהלכה, ללמד פרק משניות ודף גמרא. נסע העירה ופנה לאחד מחובשי בית המדרש, ולהקצות לו ביתן מלא ספרים בהם יהגה יומם ולילה. רק כמה שעות ליום יבוא לביתו ללמוד עם בניו ככל אשר יוכלון שאת. הסכים האיש, והגיע לכפר. כשעשה דרכו לבית הכפרי, נבעת. בסמוך לבית הזדקרה חיה עצומה לקראתו, מותחת שלשלת ברזל כבדה, מלתעותיה הפעורות מגלות ניבים חדים וגרונה נוהם בחירחור מצמית. המלמד, שכל חייו פסע בסימטה מביתו לבית המדרש וחזרה, לא ראה מעודו כלב נושך. עתה עמד מול המפלצת ולבו התפלץ: צער בעלי חיים! מסכן היצור הכבול. השרשרת חותכת בגרונו, אין פלא שהוא מגרגר כך בחוסר אונים. פשפש בכיסו, ומצא קוביית סוכר. השליך לכלב שבלעה בחטף והמהם בשביעות רצון. בהיכנסו לבית, מיהר לקיים מצות תוכחה. אמר לכפרי: "רחמנות על הכלב האומלל, מדוע תכבול אותו כאסיר בנחושתיים."? השיב הכפרי: "יצור מסוכן הוא ומזיק"!

והמלמד התם טען: "מר נפש הוא על מאסרו השרירותי. מצווים אנו לחמול על בעלי החיים, ככתוב: ורחמיו על כל מעשיו"!

צחק הכפרי בלבו לתמימותו של המלמד, ולא אמר מאומה. יצא לעסקיו, ולפנות ערב שב לביתו. המלמד לימד עדיין את בניו. בלאט אמר לבני ביתו שלא יצאו החוצה בשעה הקרובה. התיר את הכלב ממאסרו, ואמר למלמד: "די להיום. רשאי אתה לשוב למעונך". נפרד המלמד לשלום ויצא מן הבית, וכעבור רגע נשמעו זעקותיו. מיהר הכפרי החוצה ומצאו מוטל לארץ קרוע בגדים וזב דם, והכלב גוהר מעליו בניבים נוטפים ריר. "הצילו", זעק המלמד בגרון ניחר, "כיצד מרשים אתם למפלצת כזו להסתובב חופשי", נאק...

והנמשל: בני ישראל ידעו שבלק שלח להביא את בלעם לקלל, וראו שבלעם בירך במקום לקלל, שיבח וקילס עד שבלק ספק ידיו מרוב צער וגירשו חזרה. לכאורה, אין להם אוהב גדול יותר ממנו! הודיענו הכתוב: אויב מר הוא, אלא שהבורא חסם פיו, שם זמם לשפתיו. ולבנו התחמץ: לשם מה, מסכן שכמותו... מה עשה הבורא יתברך, התיר את השלשלת לרגע אחד – ויעץ להחטיא את ישראל במעשה שיטים ומתו עשרים וארבעה אלף "מן השיטים ועד הגילגל", ואז הבינו איזה כלב מסוכן היה...!

וכשאנו מתבוננים בדבר, מבינים אנו שמאורעות רבים קורים מסיבה זו. כשהבורא רוצה להודיענו שבריאותנו בידו, מביא הוא מדווה קטן, כאב פעוט, כדי שנוקיר את טובו הכולל. מביא הוא הפסד קטן וצורב, כדי שנדע שרווחינו ממנו הם. כישלון פעוט, שיבהיר שהצלחתנו בידו יתברך – "למען דעת צדקות ד'"! .

מה אקוב לא קבה קל (כג,ח)

ובמד"ר (פ"כ יט) בברכות הוא בעצמו מברכן שנאמר (דברים כח) ונתנך ה' עליון, ידו ה' אתך את הברכה, ובקללות לא היה טובען, שכה"א והיה אם לא תשמעו ובאו עליך מעצמן הוי, מה אקוב לא קבה קל, ע"כ. והנה בין הברכות שבעצמו מברכן ובין הקללות שמאליו יבאו הלא ודאי שאי"ז מעצמן רק בגזירת שמים ומאי שנא, וצ"ב.

ויש לבאר, דהנה איתא שראה אברהם אבינו בהצטגנינות שאינו מוליד והקב"ה הוציאו למעלה מן הטבע ע"ש, וחזינן דישראל אינם ברי מזל והקב"ה מנהיגם למעלה מן הטבע, ונראה דכ"ז באם עושין רצונו של מקום אך בלא"ה ליכא להנהגה זו, ובכגון דא הרי שאין צריכים להענישם בפועל רק סגי בהסרת השגחתו מעליהם וממילא דאיתרע מזלם בכך ותבוא עליהם הרעה. ובזה יל"פ הא דבברכות כתיב ונתנך ה' וגו' יצו ה' אתך את הברכה, דזהו נתינה מיוחדת בשעה שעושים רצונו שנוהג בהם באופן דלמעלה מן המזל והטבע, אולם בקללות נאמר ובאו עליך והיינו מעצמן, דא"צ לעונש בפועל רק שבהסרת ההנהגה של

השגחה מיוחדת עליהם ממילא איתרע מזלם עי"כ, וזהו שאמר בלעם מה אקוב לא קבה קל, דממנ"פ, אם הולכים בדרכיו בלא"ה למעלה מן הטבע הם, וכיון שכל עיקר הקללה היא לשנות המזל הרי דשאני ישראל שאינם ברי מזל, ול"ש קללה בכגון דא, ואם אינם הולכים בדרכיו א"צ לקללה בכדי להרע להם דבעצם הסרת השגחתו מעליהם כבר הורע מזלם.

ובזה יל"פ המשך הכתוב כי מראש צורים אראנו ומגבעות וגו' הן עם לבדד ישכון, דמראש צורים היינו מאבותיהם חזינן שלמעלה מן הטבע הם שאע"פ שהיו עקרים ועקרות ילדו דעם לבדד ישכון שבודדים הם בהנהגה זו דלמעלה מן הטבע מכל האומות.

ובגוים לא יתחשב (כג,ט)

האזינו נא למעשה נדיר, ושאלה מרתקת בצידו: ביום שבת קודש באחד הבתי כנסיות בעיר רמלה, נעצר לפתע הבעל קורא באמצע קריאתו בתורה, מחמת ספק בנוגע לכשרותה של אחת האותיות בספר התורה.

רב בית הכנסת התבונן היטב, והורה להביא ילד קטן שיקרא את האות, כפי הנאמר בשו"ע: "נפסק אחת מהאותיות (מחמת נקב, או על ידי שנחסר הדיו באותו מקום), אם תינוק שאינו לא חכם (אינו חכם כל כך שמבין את העניין, ומתוך כך יודע לומר את האות שנפסקה), ולא טיפש (שאינו יודע לקרות את האותיות), אם יודע לקרותו, כשר, ואם לאו, פסול". כלומר, אות בספר תורה שיש לגביה ספק אם יש בה צורת אות, שואלים ילד שאינו מבין את העניין מתוך תוכן הדברים, אלא רק מכיר את צורת האותיות, ואם מכיר את האות, הרי היא כשרה.

בבית הכנסת לא היה ילד העונה על ההגדרה המתאימה לבדיקת האות. משכך, לקח הגבאי יוזמה. הוא יצא לרחוב, וקרא לאחד הילדים שעבר שם, וביקשו להיכנס לבית הכנסת. לאחר שהילד נמצא כמתאים לבחינה, הניחו כיפה על ראשו, והזמינו אותו אחר כבוד לקרוא את האות בספר התורה. הילד קרא באופן ברור, כך שנתברר כי האות כתובה כראוי, וכעת ניתן להמשיך לקרוא בספר. אלא, שבליבו אחד המתפללים עלה חשד באשר לטיבו של הילד. הוא ניגש ושאלו: "תאמר לי בבקשה, מה שמך ושם משפחתך- "? - - "מוחמד אבו-סנינה", השיב הילד...

עתה התברר שהחשד היה מוצדק, והילד הינו ערבי. בית הכנסת נעשה כמרקחה. ויכוח מעניין התפתח בית המתפללים - האם ניתן להמשיך לקרוא בספר התורה על סמך קריאתו של הילד הערבי...?

לכאורה היה נראה שניתן להמשיך לקרוא בספר, משום שבדיקת קריאת האות הינה 'גילוי מילתא' בעלמא, כלומר, הילד שנמצא מתאים להגדרת ההלכה, לא בא לתת 'הכשר' לספר תורה, הוא לא פוסק הלכה, אלא שעל ידו גילינו שהאות כתובה כדבעי, ומאחר שמן הסתם הילד הערבי היה בגדר 'מסיח לפי תומו', ניתן לסמוך על הבדיקה שנעשתה על ידו.

ברם, כאשר הצענו את השאלה לפני מו"ר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מיאן להסכים להכשר הבדיקה על ידי הילד הישמעאלי, וטען כדלהלן: יתכן שהגוי לא התכוון לומר את האמת, שכן 'פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר'. וכמו כן נראה, שמבוזה הדבר להמשיך את הקריאה בספר הקדוש רק על סמך נכרי ערל.

ונראה להוסיף סברה נוספת שעל פיה אין לסמוך על בדיקת הילד הנכרי, שמאחר וילד זה אינו רגיל בצורת אותיות הספר תורה, אי אפשר לסמוך עליו ולהכשיר על סמך קריאתו את הספר!

פרשת בלק

ואף שיתכן שגם סתם ילד יהודי אינו בקי בצורת אותיות הספר תורה, מכל מקום, הדבר חקוק בנשמתו מאביו ואבות אבותיו. לכל יהודי יש חוש מיוחד לגבי האותיות הקדושות הללו שבהם נבראו שמים וארץ.

וכמו שמצינו במסכת נדה (דף מ"ה ע"ב), שלפי דעת רבי שמעון בן אלעזר, תינוק ממהר להתחכם יותר מתינוקת, ומסבירה הגמרא שטעם הדבר הוא: "מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו, נכנסת בו ערמומית (חכמה) תחילה", וכתב התוס' רא"ש: "ואפילו אין לו רב, רגיל לבוא ולצאת עם בני אדם, ומתפקח יותר. ואפילו אין רגיל כלל, אין תולדתו משתנית מאבותיו ואבות אבותיו"!

כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ, וּמִגְבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ, הֶן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב! (כג,ט)

"וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב" - סוד הקיום של העם היהודי!

הברכה הראשונה שאנו מברכים בתפילת העמידה היא: "ברוך אתה ה' מגן אברהם". וצריכים אנו לשאול בשל אלו מעשים זכה אברהם אבינו שהקב"ה היה לו למגן?

חז"ל מספרים לנו שאברהם אבינו נדרש להשתחוות לנמרוד הרשע, שאיים להשליך את אותו לאש. ואברהם אבינו היה מוכן להישרף, ובלבד שלא יתכחש לידיעתו שיש בורא לעולם. זהו המבחן הראשון של אברהם אבינו, והוא היה קשה עד שאפילו מלאכי השרת לא ידעו האם באמת אברהם יהיה מוכן למסור את נפשו בשביל אמונתו בה'.

וכך מביא ה**מדרש רבה** (פרשת לך-לך) על מה שנכתב בשיר השירים (ח ח'): "**אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ**"- שאומרים מלאכי השרת לפני הרבש"ע: אחות לנו קטנה והיא אברהם אבינו. אך עדיין הוא לא גילה סמני בגרות שמראים שמאמין הוא בלב שלם. "**מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחוֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ?**"- מה נעשה ביום שיידרש הוא להשליך את עצמו לאש ולהוכיח את אמונתו? האם הוא מספיק ראוי שיעשה לו נס.? ועונה להם הקב"ה: "**אִם חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף**"- אם הוא יוכיח שאמונתו היא כמו חומה שלא ניתן לעבור אותה, נעטוף אותו בכסף שהוא עמיד בפני חום האש, ונציל אותו. "**וְאִם דֶּלֶת הִיא, נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז!**"- ואם אמונתו היא כמו דלת, שפעם נסגרת ופעם נפתחת, נשים עליו לוח מעץ ארז שנשרף בקלות, מכיוון שלא ראוי הוא להינצל.

על זה עונה אברהם: "**אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת**"- אמונתי היא כמו חומה, ששום דבר לא יכול לשבור אותה. ומוכן אני להוכיח זאת.! "**אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם**". אז אברהם אבינו קיבל חותמת, על כך שהוא עבר את הניסיון הראשון שלו. עמד הוא במבחן הראשון שבו הוא התייצב יחיד בצדו של בורא העולם. ולכן מאז נקרא אברהם אבינו: "אַבְרָם הָעִבְרִי" (בראשית יד יג'). שהיה עומד מן העבר האחד, וכל העולם כולו עמד מן העבר השני. ורק במצב הזה הקב"ה ברוך הוא היה מוכן לעשות לו נס, ולהיות "מגן אברהם".

חז"ל מלמדים אותנו שחייב האדם לומר: "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב"!? (ילקוט שמעוני דברים ה'). כלומר, שאיפת האדם צריכה להיות שמעשיו יהיו כשל אבותיו, אברהם יצחק ויעקב. וכמו שאבותינו היו מוכנים לעמוד מול כל העולם, ולא להתחשב בדעותיהם המלומדות והמנומקות, צריכים אנו בכל מעשינו להכריז שיש בורא לעולם ו"אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ" (דברים ד לה').

הייחוד של עם ישראל בתור העם שנבחר ע"י בורא העולם, זה להיות אור לגויים! ככתוב "וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ (ישעיהו ס ג'). צריכים אנו לא לרדוף אחר דעותיהם ומנהגיהם, אלה לעמוד

פרשת בלק

בעוז על שמירת התורה והמצוות על פי רצונו של הקב"ה, ולהיות כמגדלור שכל מי שמסביבו הולך וניזון על פי אורו.

עלינו לדעת שהאושר המדומה שקיים להם ברודפם אחרי תאוות העולם הזה הוא כאין וכאפס לעומת התענוג הגדול השמור לצדיקים הן בעולם הזה על ידי חיים מלאי סיפוק ואושר, וכמובן למה שמעותד לנו לעולם הבא, ש"עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ" (ישעיה סד ג').

אף בלעם הרשע ידע זאת באומרו, שהזכות קיום של עם ישראל בעולם הזה היא בזכות כך ש"הֶן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב". **כשעם ישראל לא מסתכל בכל עת מאחורי הכתף לראות מה הגויים עושים אלה מתקדם על פי רצון ה', זוהי זכות הקיום שלו!** והראייה היא מאבותינו "כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ, וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ" מהאבות שהיו כצורים חזקים, ואמותינו שהיו כגבעות חזקות בדעותיהן. הם אלו ששמרו על עצמם מלהתערבב בין העמים ובדעותיהם ולכן אנחנו היום חזקים כמותם.

הסכנה היא גדולה בעיקר מפני שהקב"ה מזהיר: "וְלֹא תֵלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם. כִּי אֶת כָּל אֵלֶּה עָשׂוּ [הגויים] וָאָקֵץ בָּם! [נמאסו עלי[! וִהְיִיתֶם לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי" (ויקרא כ'). אנחנו קדושים, מיוחדים ומובדלים מכל השאר. קיבלנו נשמה גדולה, שהיא כמנוע גדול שמאפשר לנו להתקרב אל הקב"ה ע"י המעשים שלנו בעולם. אך אם אנו לוקחים את המנוע העוצמתי שקיבלנו, ומשתמשים בו על מנת לחקות את דרכי הגויים אנו יכולים ומצליחים להיות אף יותר גרועים מהם!

על כך כבר נתבשר אברהם שאמר לו הקב"ה שיהיה זרעו כ"עֲפַר הָאָרֶץ" (בראשית יג'), וגם כ"כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם" (בראשית כו'). ומדייקת הגמרא (מגילה טז.): בשל מה נאמר גם כעפר הארץ וגם ככוכבי השמיים? אלה "כשהן יורדין, יורדין עד עפר. וכשהן עולין, עולין עד לכוכבים". אם נסתכל בכל עת אל הגויים, ניראה כמותם ונחקה את מעשיהם, נוכל למרות הפוטנציאל הגדול שקיבלנו לרדת ממש עד העפר. בכוחנו כיהודים להתמקד בתורתנו הקדושה, להיות מובדלים לטובה ולעשות קידוש ה' בעולם, וע"י כך להידמות לכוכבים שבשמיים.

ה' אלקיו עימו ותרועת מלך בו חשיבותה של אחדות (כג,כא)

ה'פלנגות', שם מוכר. כך נקראו פלוגות הצבא בלבנון. במקורו, השם יווני. הפלנקות היו סוד הצלחתה של האימפריה המקדונית, ובעזרתן הדביר אלכסנדר מוקדון את האימפריה הפרסית האדירה והכניע תחתיו את העולם העתיק, מאפריקי ועד מבואות הודו. מה היתה הפלנקה? אלכסנדר ערך את גדודיו במבנה ריבועי, מוגן בחומת מגינים, שחניתות ארוכות מבצבצות ממנו כקוצי קיפוד זקורים. היה זה מערך צפוף ובלתי חדיר, שרמס והתקדם בלא מעצור. צעד כמיקשה אחת, כדורבן ענק מכוסה שריון ואפוף קוצי כידונים. כוחו, באחדותו. בגיבושו המוצק, בהיותו חטיבה הדוקה ואיתנה.

ומדוע נזכרנו בפלנקות? לא אנו נזכרנו בהם, הגאון **רבי יהונתן אייבשיץ** זצ"ל הזכירנו אותם בספרו " **יערות דבש**" בעניין פרשת השבוע. כאותם גדודים שכוחם באחדותם, "וכאשר יהיו הלוחמים שלובים איש ברעהו ודבוקים כראוי לא ישלטו בהם הקמים עליהם, אף כי ירבו עליהם מאוד. אבל כאשר יתחכמו לבטל הקישור, אזי תיכף תהיה בהם עירבוביה ורעש וקילקול הסדר והמצב ויפלו ואין מושיע, ואלו כל תחבולות

פרשת בלק

המלחמה". מי שזוכר את השבר במלחמת יום הכיפורים, את המבוכה והבלבול, התהייה ואובדן העשתונות. והנה נהפכה הקערה על פיה ופלשו לגדה המערבית של התעלה, והתבססו עד לאיום על קהיר. ואיך התאפשרה ההבקעה? כאשר איתרו את קו התפר בין שתי ארמיות מצריות ופרצו ביניהן!

וכל זה, אמר הגאון, הוא משל לענייננו: "והנה בלק ובלעם הבינו, שכאשר ישראל שומרים האחדות, ולא יתפרדו, אי אפשר לשום אומה ולשון לשלוט בהם, ואם יקום עליהם מחנה לא ייירא ליבם. אבל אם ייפרדו איש מעל רעהו, אזי בקלות יוכלו להם, וישלטו בהם שונאיהם כרצונם, חלילה". ולכן נתחכם בלק, ואמר: "לך נא איתי אל מקום אחר אשר תראנו משם, אפס קצהו תראה וכולו לא תראה, וקבנו לי משם". כי אם תראה את כולו, לא תוכל להטיל בהם עין רעה. אבל אם תראה מקצתם, יחול בהם הקטרוג. תתפס עליהם עין הרע, ותתפרק החבילה. ואז יחול הקטרוג בכל העם חלילה. אבל לא הצליחה עצתו: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' אלקיו עימו ותרועת מלך בו". ופירש רש"י: "ה' אלקיו עימו", אפילו מכעיסים וממרים לפניו אינו זז מתוכם, "ותרועת מלך בו", לשון חיבה וריעות. כי כאשר ישראל באחדות וריעות זה עם זה, זוכים הם לאהבת הבורא ולחיבתו, ומוגנים מפני כל קטרוג במרום ומפני כל סכנה ואיום!

עד כאן דברי הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, והם שייכים לא רק לפרשתנו אלא גם ללוח השנה. בשבוע הקרוב יחול צום שבעה עשר בתמוז, יום הבקעת חומות ירושלים. ואיך ניתנה לשונא שליטה בעיר הקודש והמקדש, איך ניתן עם ה' למשיסה? "בית שני, שהיו בו תורה ועבודה וגמילות חסידים, מפני מה חרב? מפני שנאת חינם", פירוד לבבות. וכשיש פירוד מבקיע השונא, כובש האויב! "חלק לבם, עתה יאשמו"!

גזירת המן באה להשמיד להרוג ולאבד, כשהיה קטרוג על "עם אחד, מפוזר ומפורד". הישועה באה, בעקבות "לך כנוס את כל היהודים"! ואמרו חז"ל: "בזעקך, יצילוך קיבוציך", כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשיו!

נשוב אל המשל שבפתח הדברים, אל חטיבת הפלנקה. על כל החיילים מוטלת המשימה לשמור על אחידות השורות, על גיבוש יחדיו. אבל, ככלות הכל, אין לחייל הבודד עסק אלא עם זה שלימינו ולשמאלו, לפניו ולאחריו, ותו לא. כיוצא בכך, אנו. מה תובעים מאיתנו בשמיים? במה יוכל כל אחד לקרב את הגאולה, לתקן חטא פירוד הלבבות ולבטל קטרוג וצער? יעשה כל אחד את שלו: בראש ובראשונה, במעגל הקרוב: "איש ואישה, זכו – שכינה ביניהם". אם ישרוד שלום, ותשרה השכינה, לא תפגע עין רעה ולא יחול כל קטרוג. ובמעגל הרחב יותר, בחברה ובקהילה. ואז נוכל לומר בלב שקט כמאמר חז"ל: "ריבונו של עולם, עשינו את שלנו, אתה עשה את שלך". שלח לנו גואל צדק במהרה!

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (כג,כג)

המגיד מדובנא מבאר את כוונת הדברים באמצעות משל:

אדם אחד שמע שבכפר נידח ביבשת רחוקה המציא מישהו משחה מיוחדת, אשר כל המורח אותה על גופו אינו נפגע לעולם מירי כדורים. החליט הלה לנסוע לשם, הוציא כסף רב על הוצאות הדרך, ולאחר טלטלות רבות שהתמשכו על פני תקופה ארוכה, הצליח להגיע למחוז חפצו.

הוא קנה את המשחה בסכום עצום, משח אותה על גופו ונסע בחזרה לביתו. בדרך, פגעו בו שודדים וירו בו, אך למרבה תדהמתם התעופפו הכדורים סביבו ולא פגעו בו לרעה. השודדים שהיו משוכנעים כי אין זה אדם אלא שד, החלו בורחים מפניו, אך הוא צעק אחריהם שלא יפחדו אלא יבואו, והציע להם שיתן להם משקה וירימו כוסית לחיים...

פרשת בלק

התפלאו השודדים: "הלא אנחנו רצינו להרע לו, מפני מה מזמין הוא אותנו לשתות עמו"?

אך האיש לא נתן להם לתהות זמן רב, ומיד הסביר: "עד כה קינן בי חשש, שמא שלמתי כסף רב בחנם, ולמשחה שקניתי אין כל יכולת לעזר, אך אתם, ביריותיכם, הוכחתם לי שאכן שלמתי עבור דבר מועיל ועוזר".

כאשר היה יעקב אבינו בביתו של לבן – ממשיך המגיד מדובנא – ניסה לבן לעשות לו כשופים שונים, אולם יעקב אבינו זכה לשמירה מיוחדת מן השמים והכשופים הללו לא הזיקו לו.

את כח השמירה הזה העניק לזרעו אחריו, אך עדיין לא הזדמן לעם ישראל לבדוק את התועלת שבו באופן מעשי.

כעת, כאשר הגיע בלעם ונסה להפעיל את קסמיו וכשפיו ולא עלה בידו, הבינו כי "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", כעת הוכח שהקב"ה שומר גם עליהם, וכי, אכן, הם קבלו ירושה טובה!

נמצא, שמלבד הברכות שהעניק בלעם לעם ישראל, הוא נתן להם מתנה נוספת – בהראותו להם כי קסמים וכשפים אינם מצליחים להזיק להם, ולא לשוא רגז עליו בלק פעמים...!

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (כג,כג)

לכאורה יעקב וישראל הם אותו הדבר, מדוע, אפוא, נאמר "ליעקב ולישראל" ולא "ליעקב או ישראל"?

באר ה"חפץ חיים" בספר "החפץ חיים – חייו ופעלו" שלמלה "מה" ישנן שתי אפשרויות הפוכות, והיא יכולה להגדיל או להקטין, שהרי הכתוב אומר (דברים י, יב): "מה ה' אלקיך שאל מעמך", ומכאן משמע ש'מה' דבר קטן הוא, ולעומת זאת נאמר (תהלים לא, כ): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", וכונתו ב'מה' – הרבה מאד.

והנה, בין 'יעקב' ל'ישראל' ישנו הבדל גדול, על יעקב נאמר (עמוס ז, ב) "יעקב כי קטן הוא", ועל ישראל כתוב (בראשית לב, כח) "כי שרית עם אלקים".

בהיות עם ישראל בגלות הקשה והמרה, כשצרות רבות ורעות מתרגשות עליהם חדשות לבקרים, הריהם כ'יעקב'. או אז באים ושואלים אותם: "מה פעל קל" - בלשון הקטנה: מה עשה עבורכם הקב"ה...?

אבל לעתיד לבוא כאשר יהיו 'ישראל' יאמר להם "מה פעל קל" בלשון הגדלה והתפעלות מכל מה שעשה עבורם הקב"ה.

מה טובו אוהלך יעקב משכנותך ישראל (כד,ה)

בגמ' (סנהדרין קה, ב) אמרינן אמר רבי אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה ופרש"י כל הברכות של בלעם חזרו לקללה כמו שהיה כוונתו מתחילה, חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואמרינן בגמ' לעיל דהיינו שבלעם ביקש לומר שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות וע"ז אמר מה טובו אהלך יעקב, וברכה זו דמה טובו אהלך יעקב נשאר לברכה, שנאמר בפרשת כי תצא (דברים כג, ו) ויהפך ה' לך את הקללה לברכה כי אהבך ה', ודרשינן קללה ולא קללות אחת מן הקללות הפך לברכה שלא חזרה לעולם לקללה, משא"כ כל הברכות שברך לישראל חזרו לקללה כאשר היה בלבו לקללם, ויש להבין באמת מדוע דוקא

בס"ד

פרשת בלק

ברכה זו לא חזרה לקללה ומ"ש משאר ברכות.

וביערות דבש (ח"ב דרוש ג') מבואר דבלעם ידע שכל העולם קיים על התורה והתפלה, ואף אומות העולם יש להם קיום על ידי זכות תורה ותפילה כי היא תכלית העבודה לה', ולכן לא היה ליבו שלם לקללם באמת לבטל הבתי כנסיות והבתי מדרשות כי זה קיום גם כן לאומות העולם, והרי היה חפץ בקיום אומות העולם, וזה הרי טובה לאומות העולם, וע"כ אף כשרצה לקלל לא היה בלב שלם ואדרבא בלבבו היה שיתקיים ולכן לא חזרו, משא"כ שאר הברכות.
וע"פ זה יש לפרש הכתוב והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי וגו' כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים, דלכאורה לעתיד לבוא מה יהיה צורך בעבודת התפילה, וכהיום שמתבוננים הרבה חלקי תפילה הם תקע בשופר גדול וכו' ולירושלים עירך, את צמח וכו' שיבנה ביהמ"ק במהרה בימנו וכו' וכן ע"ז הדרך בכל ענין וענין, וא"כ מה יהיה התפילה לעתיד לבוא ויהיה הכל בשלו' בלי צרה כלל.

אלא שגובה מעלת התפילה שזה הקיום לכל העולם, ואף אם בנ"י לא יהיה זקוקים לזה ויהיה להם כל ההשפעות טובות מלמעלה ורב טוב לבית ישראל, מ"מ יהיה צורך בתפילה לקיום בעולם, ולשאר אומות העולם (שיהיו באותו זמן גרים גרורים או שאר דיעות במפרשים).

וזשה"כ והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי וגו', וא"ת על מה יהיה צורך בעבודת התפילה בזמן אשר דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, לזה אמר כי ביתי בית תפילה לכל העמים, דכוח התפלה עצום מאוד ויש בה צורך לקיום העולם, וביתי יהיה בית תפילה לצורך קיום כל העמים שכל העולם כולו נידון בזכות ובכח תפילות בני ישראל וכמ"ש היערות דבש זי"ע.

ומכ"ק מו"ח אדמו"ר הגה"ק מקלויזנבורג זי"ע שמעתי פעם לפרש ע"ד דברי היערות דבש דאם לא כיון בלב שלם לקלל לא היה הקללה חל, ובזה פירש מ"ש רש"י עה"פ (לעיל כב, כ) אם לקרוא לך באו האנשים קום לך אתם וגו' ופרש"י אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם, ולכאורה אינו מובן דמאי נפק"מ, אלא כוונתו הפסוק דאם כל כוונתם כסף, א"כ אתה יכול לקלל זה ממילא לא יזיק כלום, אם כסף זה מה שעומד לך בראש א"כ אתה יכול ללכת ולקלל דבין כך ובין כך לא ישפיע שום דבר.

מה טבו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל. כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע ה' כארזים עלי מים. יזל מים מדליו וזרעו במים רבים (כד,ה-ז)

מובמפרשים שנו כי מברכותיו של בלעם אנו למידין מה היה בלבו לקללם (עי' כלי יקר כג, כח), ויש לעיין האיך רואים אנו בברכות אלו מה נתכוין לקלל והרי כל דברותיו ברכות הם לישראל.

ונראה, דאכן בדבריו אלו היה דו שיח בין בלעם להשי"ת, דבלעם ידע בקרבו כי לא יוכל לקלל את ישראל שלא יוכלו להתקיים שכן משמים מסייעים בידם, ולכן חפץ היה לכל הפחות להקטין הצלחתם ולצמצם ברכתם, ולכך אלו היו דבריו מה טבו אהליך יעקב אהל הוא ל' עראי שכל תלמודם הוא רק ארעי ולא קבוע, ועל כך השיבו השי"ת כי אין זה כך אלא משכנותיך ישראל שישראל שכונים לקבע בעסקם בתורה, ושוב אמר בלעם כנחלים נטיו להורות שאף תלמודם יהיה כנחל אכזב שרק בחורף הוא פורה ואילו בימי הקיץ אין בו ממש, ועל כך השיבו השי"ת כגנת עלי נהר שעוסקים הם בתורה כנהר השופע מימיו כל השנה.

הוסיף בלעם ואמר כאהלים נטע ה', שאף הצדיקים והת"ח הינם כהאלים קטנים ולא מוכרים בצדקתם, ועל כך השיבו השי"ת כארזים עלי מים שהצדיקים אינם קטנים כאהלים אלא גדולים ורמים כארזים במקום המים שהוא מקום קבע וגדילה. ושוב אמר בלעם יזל מים מדליו שאף כשעוסקים הם בתורה

ובמצוות אין זה אלא טיפין טיפין כמים הנוזלים מן הדלי טיפות טיפות, ועל כך השיבו השי"ת כי זרעו של ישראל הוא במים רבים בכמות ובאיכות בתורה ובמצוות.

בלעם הרשע - קרקס אמיתי (כד,י)

מעוניין בסגולה בדוקה להצלחה בחינוך הילדים?
תתפלא לשמוע, אבל יש דבר כזה!

וַיִּחַר אַף בָּלָק... וַיֹּאמֶר... אֶל בִּלְעָם, לָקֹב אֹיְבַי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ... שָׁלֹשׁ פְּעָמִים: וְעַתָּה בְּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמֶךָ, אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ, וְהִנֵּה מְנָעֲךָ ה' מִכָּבוֹד: וַיֹּאמֶר בִּלְעָם... הֲלֹא גַּם אֶל מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: אִם יִתֶּן לִי בָּלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי ה'... וְעַתָּה... אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ... (במדבר כ"ד י' - י"ד).

מי שמתעמק בפסוקים הללו ומנסה לשחזר את אותה הצגה היסטורית שכיכבו בה בלק ובלעם קבל עם ועולם - הצחוק אוחז בו בכל נימה ופינה, וברשות הרבים וברשות היחיד וברשות בעל הבית והמסובים והקוראים הנחמדים נשחזר מעט את אותה הצגה מפורסמת וננסה להביט בה מקרוב, מפני שגם זו תורה - וגם בזה יש הרבה מה לנתח ולהתעמק.

ואם ישאל השואל: כיצד מותר לעשות צחוק מבלעם ובלק החמודים - ומה עם המוסריות והמילים היפות של כבוד האדם וכו', אזי נגלה לו שעל בלק ובלעם נאמר "שִׁבֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ" (תהלים ג' ח') וכן נאמר עליהם "בַּאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה (משלי י"א י'), ומובא בחז"ל שאפילו בורא עולם שמח במפלת רשעים שהצרו לישראל והחטיאו אותם וגרמו להם למגפה (עיין סִפְרִי קרח פיסקא קי"ז). ואם ימשיך השואל ויקשה את השאלה המפורסמת מקריעת ים סוף ששם ראינו שה' אמר למלאכי השרת "מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה", אזי נציין באוזניו שהגמרא כבר שאלה את השאלה הזו - וגם הביאה עליה תרוץ, והצמא להבין את דבריה הקדושים מוזמן לעיין בה (סנהדרין ל"ט ע"ב) ואכמ"ל.

ובכן, לפני בערך 3300 שנה אחז את ממלכת מואב המהוללה פחד וחלחלה וטראומה עצומה, עד שהם קצו בחייהם מעוצמת הפחד הנורא (כ"ב ג' רש"י). ומה הייתה סיבת הפחד?

ניצחונם העל טבעי של עם ישראל מול המעצמות החזקות "סיחון ועוג" - גרם למואבים להבין שאין להם סיכוי לנצח במלחמה את עם ישראל, ומאותו רגע אחז אותם רעד ופחד עד אין קץ, והם שאלו את נפשם למות.

אלא שהמואבים שכחו פרט קטן, ואם הם היו מתעמקים בו - הם לא היו נכנסים לפחד שווא. מהו אותו נתון?

(1 כל העולם יודע שעם ישראל עדין אצילי ומתורבת המצווה על 'דרכי שלום'.

(2 לפני שעם ישראל נלחמו בממלכת עוד וסיחון - הם הציעו להם "הסכם שלום" וקשרי מסחר, אלא שאותן מעצמות סירבו לעצתם ופתחו עליהם באש כבדה (כמבואר בפסוקים כ"א כ"א - ל"ה), ולא הייתה ברירה לעם ישראל - חוץ מלהתגונן ולהשיב מלחמה שערה.

שורה תחתונה: ממלכת מואב היקרה, סניור בלק החמוד, דעו לכם שאם לא תתגרו בעם ישראל אין לכם סיבה לפחד מהם.

אלא שהשכל לא פעל בראשם של המואבים והפחד היכה בהם וכילה את שלוותם, והם אף הסכימו להשפיל עצמם ולעשות "הסכם פיוס" עם אנשי מדיין אויביהם המושבעים (כ"ב ד' רש"י), ובקשו את עצת "חכם בלעם" המפורסם - המכשף הגדול - הקוסם האגדי - האיש הקדוש עם הכוחות העל טבעיים...

פרשת בלק

ואל תגידו שבלעם לא היה אישיות נדירה עם מידות טרומיות. שהרי הוא היה הגבר היחיד שהצליח להתחתן עם אתון כמבואר בחז"ל (סנהדרין ק"ה ע"ב), ולמרות שהוא ואשתו דיברו בשתי שפות שונות - שהרי הוא דיבר בשפה המואבית ואשתו דיברה בשפת 'אִי-אַהּ', "התורה מעידה" שמעולם לא היו להם בעיות בשלום בית (כ"ב ל' ספורנו ואבן עזרא), חוץ מפעם אחת שבלעם התקוטט עם אשתו [האתון] והיכה אותה במקל ואיים להוציאה להורג (כ"ב כ"ז - כ"ט). האם זה לא מעיד על נפשו הנדירה והכבירה של בלעם...

נ.ב. בתור מלתא דבדיחותא...
אין לנו ספק שבלעם 'הקדוש' קיים את דברי חז"ל שאמרו "הנושא אישה ידקדק באחיה" (ב"ב ק"י ע"א), וכן שצריך החתן לבדוק אם המשודכת ראויה עבורו (צרור המור וישלח ד"ה ואמר ותצא דינה).
ברור לנו שבלעם בדק לפני החתונה את מידותיהם הטרומיות של גיסיו [החמורים] לעתיד, וברור גם שלפני החתונה הוא בדק היטב את איכות נפשה של אשתו [האתון], והוא גילה שיש ביניהם התאמה מלאה כמו סיר ומכסה - ואף אנו מעידים שתכונותיו ותכונות אשתו זהות... אלא שמסקרן אותנו לדעת תשובות לחמשת השאלות המעניינות הבאות, בכדי להחכים עוד קצת:
(1 באיזה גמ"ח בלעם מצא שמלת כלה שמתאימה לאשתו?
(2 באיזו אצבע בדיוק הוא הבריג לה את הטבעת בחתונה, האם ברגל הקדמית או האחורית?
(3 האם חברות של 'הכלה' באו לחתונה כדי לשמח אותה - ואם כן מה הם אכלו? קש ושיחים או פרגיות וְסִיכִים?
(4 לאור דברי חז"ל שגילו לנו שרוב הילדים דומים לאחי האם (ב"ב ק"י ע"א), מעניין מאוד לדעת 'למי דמו הילדים'?
(5 האם רק בלעם קיבל קהל ובירך אנשים - או שגם אשתו נהגה כך...
ובכן, אנשי מואב ומדיין התקשרו למזכירה של בלעם והזמינו תור, היום הנכסף הגיע והם התכנסו בחדר המתנה בקליניקה המפוארת של בלעם והמתינו שהוד מלכותו ירום הודו יתפנה אליהם, וכעבור זמן מה 'אשתו' המזכירה יוצאת ומקשקשת עם הזנב ומאותת להם שהם מוזמנים להיכנס.
המשלחת נכנסת ביראת כבוד ופורסת את הקלפים ומציגה את הבעיה, אך להפתעת כולם, במקום שבלעם ישלוף פיתרון מקצועי - הוא נהיה אדום וסגול וחיוור וכחול, העוצמה והאבירות שלו נמחקו והוא החל לגמגם ולהסביר ללקוחותיו שהעסק לא פשוט מפני שהם רוצים שהוא ילך ראש בראש עם בניו של מלך העולם, ואלוקים נגלה אליו בחלום הלילה ואסר עליו לטפל בתיק הזה.
המשלחת חזרה לבלק והודיעה שבלעם מסרב לעזור, בלק שלח נבחרת יותר משובחת, הנבחרת הגיע לבלק והבטיחה שבלק מוכן לשלם ביד רחבה, אך בלעם אמר להם את המילים הבאות: אִם יִתֶּן לִי בָּלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי ה'...".
נ.ב. הבנתם כמה כסף בלעם ציפה לקבל על התיק הזה? בית ענק כמו של בלק מלך מואב - מלא כסף וזהב, ואין ספק שהוא יכל לקבל זאת תמורת עצתו. מפני שהפחד העביר את אנשי מואב על דעתם והם כבר קצו בחייהם כנ"ל, וברור שהם ישלמו כל סכום כדי לפתור את צרתם. אלא שאלוקים אסר על בלעם להיכנס לתיק הזה, וממילא בלעם לא יכל להגיש עזרה ולזכות בממון כל כך עצום. האם ניתן לעכל את גודל צערו של בלעם?
לא נאריך בתיאור הפרטים ונציין רק שבסוף אלוקים אישר לבלעם "ללכת", אך אלוקים הודיע לו "שהדיבור" לא יהיה בשליטתו ומהפה שלו יצאו אך ורק מילים שאלוקים יחליט עליהם (באותו זמן ניטל מבלעם 'כוח הבחירה' בעניין הדיבור).
בלעם משלים עם הגזירה ויוצא לדרך, האומה המואבית פרסה לכבודו שטיח אדום, הסבתות עשו קולולולוש ארוך לכבוד המעמד, וכל התושבים המתינו ביראת כבוד למוצא פיו הקדוש.
אלא שאלוקים עשה מבלעם קרקס ענק וכאשר בלעם בא לקלל את ישראל יצאו מפיו ברכות נפלאות, וגם כאשר הוא ניסה להפעיל את הכוח הסודי שלו ולנצל את "הרגע הנסתר" שיש ביום שמה שאומרים בו

WIKIVORT
הוורטיס שלנו לכולנו

פרשת בלק

מתקיים, אלוקים "שינה את הזמנים" ובלבל את בלעם (כ"ג ח' רש"י), ומנע ממנו להזיק לישראל.
באותו רגע שהתברר לבלעם שידיו כבולות והוא נטול כוחות ועוצמות ואנרגיות, הבושה הרסה אותו והוא הפך לשבר כלי, ואף בלק לא טמן ידו בצלחת - וגם הוא התעלל בבלעם ועשה לו "מסע השפלה ציבורי", ואמר לו לפני כל האומה: עַתָּה בְּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמֶךָ, אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ, וְהִנֵּה מְנָעֲךָ ה' מִכָּבוֹד.
הבנת סניור בלעם? כנראה שאתה מאוס על ה' ומשום כך הוא מונע ממך לתת עצות ולקבל כבוד, ומכיון שכך אתה מאוס גם עלינו, ואני מבקש ממך בשם כל האומה שתברח מפה! היש עלבון גדול יותר מהמילים הפוצעות הללו?
כאן תם הקרקס הגדול של המואבים [שפחדו סתם - כפי שהסברנו מקודם], והבדיחה הגדולה שאלוקים עשה מבלעם - על זה שהוא ניסה להזיק לבניו היקרים.
אלא שלפני שבלעם ברח הוא נתן לבלק עצה ארסית והרסנית שפעלה כהוגן וגרמה לעם ישראל דרדור חמור והובילה רבים מהם עד לכפירה בתורה הקדושה, וחובתנו להרחיב בדברים הללו וללבן אותם כהלכה, כדי שאף אנו לא ניפול במלכודת הזו, ששייכת גם בדורנו.
ומכיון שהדברים הובאו בגמרא בהרחבה (סנהדרין ק"ו ע"א), משום כך נצטט את הגמרא מילה מילה - בתוספת ביאור וניתוח המתאימים לשפתנו ולדורנו, כדי לעמוד על דקות הדברים ושורשיהן:
* אמר להם - בלעם לאומה המואבית.
* אלוהיהם של אלו שונא זימה הוא, והם מתאווים לכלי פשתן - מואבים יקרים, תפנימו שתי נקודות יסודיות: (1 יש דבר השנוא על אלוקים מאוד, ושמו "זימה", ופגם בטהרה ובקדושה. (2 לעם ישראל יש נקודת חולשה, ויש להם תאווה לבגדי פשתן.
* בוא ואשיאך עצה - איך להפעיל את שתי הנקודות הללו ועל ידי זה לעורר על עם ישראל קטרוג גדול, ולהביא עליהם צרות נוראות חלילה.
* עשה להן קלעים והושיב בהן פרוצות, זקנה מבחוץ וילדה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן (1 - תקים בשוק "חנות כלי פשתן". (2 בתוך החנות תעסיק מוכרת צעירה מבנות מואב. (3 מחוץ לחנות תעמיד מוכרת זקנה.

כעת ננתח לעומק את מסלול הנפילה של עם ישראל,
ונגלה שמדובר במסלול שעל פניו אין בו שום איסור!

---

* ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק - ובאמת למה לא לצאת לשוק ולקניון של מואב 'סתם', לצאת 'בתור טיול', וכי יש בזה איסור?
* אומרת לו הזקנה, אי אתה מבקש כלי פשתן? היהודי מגיע לשוק והזקנה צדה אותו בשפה חלקלקה ומציע לו "בגדי פשתן במבצע". ובאמת מדוע שלא יענה להצעה הקוסמת? וכי יש בזה איסור?
* זקנה אומרת לו בשווה, וילדה אומרת לו בפחות - הזקנה מציע מחיר טוב השווה לכל נפש, ובאותו רגע יוצאת מתוך החנות מוכרת צעירה ומציעה מחיר יותר זול. ובאמת למה לא לקנות מהצעירה ולחסוך? וכי יש בזה איסור?
* שתים ושלש פעמים - הסיפור חזר על עצמו, היהודי טייל בשוק, הזקנה הציעה לו לקנות בגדי פשתן, הצעירה עשתה לו הנחה ונתנו לו 'שירות עם חיוך', וכי יש בזה איסור?
* ואחר כך אומרת לו 'הרי אתה כבן בית' - אט אט נוצר קשר וכימייה בין המוכרת הצעירה והוא הרגיש שם 'בן בית' רצוי ואהוב. וכי יש בזה איסור?
* שב ברור לעצמך - המוכרת האדיבה פתחה לו 'כרטיס חבר מועדון' ועשתה לו הנחות ומבצעים וחילקה לו מתנות ושוברים בגין קניותיו. וכי יש בזה איסור?
* וכלים של יין עמוני מונח אצלה ועדיין לא נאסר יין של נכרים, אמרה לו "רצונך שתשתה כוס של יין"? יום אחד הוא נכנס לחנות והמוכרת מודיעה לו שהוא זכה בהגרלה מתוך כלל הלקוחות - ולשם כך היא מפתיעה אותו עם כוס יין משובח, יין בהכשר הרב הראשי של 'קהילת פורטוריקו'. וכי יש בזה איסור?

בס"ד

פרשת בלק

* כיון ששתה, בער בו - כן כן, 'היין' כשר... 'המבצעים' הם גלאט... 'בהנחה הגדולה' אין בעיה הלכתית... כרטיס 'חבר מועדון לקוחות' אינו דבר טרף... אבל כל העסק הזה הקרין עליו טומאה ושרף את רגשותיו הטהורים וחלחל בו כארס של עכנאי ופיתח אצלו בו תאווה לעבירה, עד שיום אחד נוצר מצב ש...
* אמר לה 'השמיעי לי' - הטומאה חדרה בו והוא הסכים לחטוא עם המוכרת הגויה, ולא רק שהוא הסכים לחטוא עימה, אלא הוא אף יזם את החטא בעצמו (כמו שרואים מלשון הגמרא שהוא פונה אליה ולא היא אליו).
* הוציאה יראתה מתוך חיקה, אמרה לו עבוד לזה - המוכרת ניצלה את רגע החולשה של אותו יהודי, וביקשה ממנו לעבוד עבודה זרה!
* אמר לה 'הלא יהודי אני' - גברת יקרה... איך את מעיזה לדרוש ממני לעבוד עבודה זרה, הרי אני "יהודי מיוחד", עם כל האביזרים הקדושים, חליפה ארוכה וכיפה עמוקה - זקן ענק ושפם חזק - פאות לתפארת וכרס מכובדת, אני גם בנם של קדושים ונין של הגולם מפראג, יש אנשים שאפילו תולים את תמונתי בסלון ומצדיעים לעברה כל בוקר... גברת יקרה, איני יכול לקיים את בקשתך ולעבוד לפעור, מפני ש... יש בזה איסור!!!
* אמרה לו 'ומה איכפת לך', כלום מבקשים ממך אלא פיעור - המוכרת המרשעת לא הרפתה ממנו והסבירה לו שלא מדובר במעשה אסור - אלא בסך הכל היא רוצה שיעשה איזה מעשה מטופש [להטריז מול הפעור] ובעצם מדובר 'באמונה טפילה' ולא אסורה.
בחן היהודי את דברי אותה מרשעת ובסוף הסכים לעשות את רצונה [ולהטריז מול הפעור]. וכי יש בזה איסור?
* והוא אינו יודע שעבודתה בכך - אותו יהודי לא ידע שהמעשה שעשה נקרא עבודה זרה לכל דבר, ובעצם הוא מרד באלוקים וחטא חטא חמור.
* ולא עוד אלא שאיני מַנְחתך עד שתכפור בתורת משה רבך - לאחר שהיהודי נכנע לדרישת המוכרת ועבד לפעור, פנתה אליו המוכרת המרשעת וביקשה ממנו לכפור בתורה.

וכאן הבן עומד ותמהה ושאלה אדירה עולה וממריאה מראשו אל לב השמים, שאלה שהיא מעל השכל וההיגיון:
מוכרת מרשעת! איך את מעיזה להציע לו לכפור בתורת משה? וכי שכחת שלפני שתי דקות הוא הצהיר באוזנייך את המילים הקדושות 'הלא יהודי אני' והוא מֵאֵן לעבוד עבודה זרה? אם כן איך את מעיזה ללכת על כל הקופה ולבקש ממנו לכפור בכל התורה?
ומה שעוד יותר קשה, זה שהיהודי באמת נכנע לה וכפר בתורה ובסוף אף נכשל עימה בעבירה, כפי שרואים בפסוק שהגמרא מביאה שם בהמשך. וכיצד באמת נוצר אצלו מהפך כזה חד ודרדור כל כך קיצוני?
התשובה על כך מאוד נוקבת: לאחר שהיהודי נכשל בעבודה זרה ועבד לפעור בלי לדעת שזה אסור, נשמתו נשחקה וטהרתו נפגעה וקדושתו הצטננה, וכיון שכך, הוא כבר היה מסוגל לכפור בכל התורה ברגע אחד.
נ.ב. עיין במעשה הנורא של "הקדמת הגאולה" שהיה עִם הצדיק הענק המקובל האלוקי רבי יוסף דילה ריינה, יהודי רם ונשגב שדיבר עם מלאכי עליון ואפילו אליהו הנביא נגלה לו, יהודי קדוש זה נלחם בשטן וניסה להחיש את ביאת המשיח - וכמעט שהצליח, אך ברגע האחרון השטן הכשילו בעבודה זרה בלא ידיעתו [על ידי נתינת קטורת להרחה לס"מ] וסופו שהמיר דתו ויצא לתרבות רעה והשתמש 'בקבלה מעשית' כדי להביא אליו את נשות המלכים ולחטוא עימן ונטרד מהעולם וחזר בגלגול של כלב, ורבי חיים ויטאל כתב שרבו האר"י הקדוש ראה את אותו כלב שבו היה מגולגל רבי יוסף דילה ריינה.
הנה שוב פעם אנו רואים שעבודה זרה שנכשל בה יהודי שלא מידיעתו, גרמה לו להצטנן בכל יהדותו והובילה אותו למעידה רוחנית ומרידה קיצונית.
ומשום חומרת העניין, מצווים אנו להתרחק מעבודה זרה "ואביזריהו" כרחוק מזרח ממערב ואף יותר מכך,

WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת בלק

ואפילו במחיר של מסרות נפש, ואת החומרה הזו אנו מוצאים גם בנושא הפריצות "ואביזריהו", וגם עליהם נאמר "יהרג ואל יעבור".

עד כאן מבארת הגמרא את עצת בלעם, ולסיום היא מתמצתת את ההיסטוריה הזו עם ציטוט הפסוק הבא (מהושע ט' י').
(1 רָאִיתִי אֶבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בַעַל פְּעוֹר, שבהתחלה נכשלו בפעור וחטאו בעבודה זרה.
(2 וַיִּנָּזְרוּ לַבֹּשֶׁת, נפלו בחטא עם המוכרת המואבית.
(3 וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים, סופם שנהיו משוקצים ושנואים בעיני הבורא. ובאיזו עוצמה...
(4 כְּאֲהֻבָם! כפי אותה אהבה עזה שאהב הבורא את עם ישראל, אהבת נפש מלאה ומוחלטת שהייתה בתוקף מלא אפילו בזמן שהם חטאו - כפי שנאמר הֲבֵן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם... יֶלֶד שַׁעֲשֻׁעִים ...כִּי מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד (ירמיהו ל"א י"ט ומלבי"ם שם), תיקחו את כל העוצמה הזו ותהפכו אותה 180 מעלות "מאהבה לשנאה", ותבינו כמה היהודי הזה הפך להיות משוקץ ונתעב בעיני ה' (מצודת דוד הושע ט' י').
אלא ששתי שאלות אדירות עולות וממריאות בראשו של כל המעמיק בדברים הללו.
א) מדוע אותם חוטאים קיבלו את התואר "משוקצים ומתועבים ושנואים", והרי לכל אורך הדרך הם נזהרו שלא עשו שום איסור ומה הם אשמים שבלעם הכין להם מלכודת?
ב) כיצד הצליח בלעם לתפור תוכנית כל כך מוצלחת - ואיזו נקודת חולשה בדיוק הוא ניצל אצל עם ישראל?
התשובה לשאלות הללו היא אחת: אמת, לאורך כל הדרך אותם חוטאים נזהרו מלעשות איסורים ועבירות. אבל מצד שני, הם הקלו ראש 'בהשקפה הטהורה והצרופה' ואת הנקודה העדינה הזו בלעם ידע לנצל, ובעצם זו התביעה שהייתה עליהם.
(1 אם אותם יהודים היו מהדרים 'בטהרה וקדושה' ללא עיגול פינות והיו שומרים מרחק מהמוכרת המואבית ולא מפתחים איתה שיחה מיותרת - ועושים גבול ברור והפרדה מלאה בין "קניות נחוצות" לגילוי חיבה וקירוב דעות, מתוך הבנה שיש 'בת מואב פרוצה' ויש 'בן תורה טהור' ולעולם אין למזג ולזגזג בין שתי הדברים הללו אפילו לא כחוט השערה, לא הייתה מתפתחת ביניהם קירבה של "בן בית" והמוכרת לא הייתה מעיזה להציע לאותו קליינט לשתות יין, וגם אם היא הייתה מציעה לו - הוא לא היה מסוגל לשתות את זה, משום שכל תינוק מבין שזה מביא לקירוב דעות ועלול להסתיים בחטא (כנפסק ביו"ד קכ"ג א' עי"ש בש"ך ובט"ז)].
(2 אם אותם קליינטים היו מהדרים במצוה של "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ" (דברים ו' ה'), כל פסל ובובה של עבודה זרה היו שנואים ומתועבים בעיניהם והם לא היו מסוגלים להתפשר בנקודה הזו ולשתף פעולה עם הפעור המאוס ולעשות לכבודו אפילו דברים שאינם מכונים 'עבודה זרה', ולמען חידוד ההבנה נציין שכל ניצול שואה לא מסוגל לקחת מידיו של היטלר ימ"ש "סוכריה" - אפילו שאין בזה איסור, ויש ניצולי שואה שעד היום לא מסוגלים לקנות מוצרים שנוצרו בגרמניה - אפילו שאין בזה איסור, מפני שהשואה הארורה גרמה להם לסלוד מהיטלר ומתנותיו וסוכריותיו - והמצפון שלהם לא יכול להתחבר לתוצרת הגרמנית ללא קשר "לאסור ומותר", פשוט זה הפך אצלם לטבע שני ולא שייך לשנות אותם בנקודה הזו.
אם יהיה לאדם כזה רגש סלידה מעבודה זרה ופריצות, אזי הוא לא יתרחק רק מעבירה גמורה אלא גם "מאִוירה של עבירה" מה שנקרא היום "מתירנות", וממילא הוא ינצל מכל מכשול ונחשול.
המסר העולה מכאן חד וברור כראש הגפרור ולא ניתן להסיר ולהסתיר ממנו אפילו גרגר ופירור, ולמרות שלא לכולם יש את הזכות [והרצון] להבין אותו, נסכם אותו במילים ברורות עבור אותם יהודים טהורים האוהבים את ה' בכל ליבם ומעוניינים להכיר את האמת המושלמת ולאמץ אותה הלכה למעשה, כפי כוחם.
מי שאוהב את ה' באמת - לא בודק רק "מה אסור ומה מותר", אלא הוא שומר על דקדוק הקדושה וטהרת ההשקפה ומחפש את השלמות בעבודת ה', ומי שחי כך מלווה אותו סייעתא דשמיא מופלגת כפי שאנו רואים בסוף הפרשה אצל פינחס שהיה קנאי לה' ונעשו לו 12 ניסים מעל הטבע במעשה זמרי וכזבי

(פרוט הניסים נמצא בתרגום יונתן כ"ה ח').
אך מי שאין לו רצון להשקיע למען ה' - ולקיים גם את המצווה שנקראת "קדש עצמך במותר לך" (יבמות כ' ע"א), סופו שנכשל בחמורי חמורות כפי שראינו כאן, ואת הסוד הזה בלעם ידע ובנקודה הזו הוא תפס את עם ישראל.
והיום... לצערנו ולבושתנו עצת בלעם עדיין תוססת בקרבנו ותופסת אותנו בנקודה הזו, עד שהגיע מצב שצריך "לתקן תקנות" ולהודיע שבגדים צמודים וחצאית קצרה וכו' זה תחום של בנות מואב ולא בנות ישראל, ולמרות זאת עדיין יש נשים ונערות שהבגדים שלהן לא נקראים צנועים לפי ההלכה, הן לובשות צר וקצר ופתוח ושסוע וצמוד ושקוף... בגדים שבכדי להתיר אותם צריך לסובב הרבה את האצבע ולהשתמש במונחים תלמודיים כמו "רובו ככולו" [חולצה פתוחה]... "לבוד" [חולצה המסתיימת מעל החצאית]... "גוד אסיק" [גרב שמסתיימת בגובה הנעל]... "גוד אחית" [חצאית קצרה]... "מקום פטור" [בגדים שקופים]... "חד בתרי בטל" [ללכת בפריצות גמורה]...
הנשים הללו מנצלות כל פרצה אפשרית בתחום הצניעות והן לא מוכנות להתאמץ קצת מעבר [לדעתם זה מעבר, אך לפי ההלכה מדובר באיסורי תורה ולא בחומרות, דברים שמכונים "יהרג ואל יעבור"], ונשים אלו שוכחות שצורת חיים שמבוססת על "מינימום טהרה וקדושה ללא עקרונות ודקדוק הלכתי מלא" - זו בעצם הנקודה שבלעם הרשע הפיל בה רבים מישראל.
נציין רק שהדברים הללו תקפים על כל גזרות חכמנו ומנהיגי הדור, בין אם הם מובנים לנו ובן אם לא, כמו הפלאפון הכשר והאינטרנט החסום "כהלכה", ההפרדה המוחלטת באירועים - כולל בר נפרד וכו'... שהעובר עליהם הרי הוא נכשל "באביזריהו" של גילוי עריות, כפי שהכריזו כל גדולי זמננו, ומי שלא זוכה להבין זאת זה לא בגלל שהרבנים טועים חלילה - אלא כנראה שחסר מעט בקדושה הצרופה ובהשקפה הטהורה. ואין ספק שהשומע לקריאתם של גדולי ישראל ומחזק את עצמו בתקנותיהם, הרי הוא מוסיף הידור "בטהרה וקדושה" ומקיים כל רגע שתי מצוות יקרות (1 וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ... (2 לא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר־יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל (דברים י"ז י"א) ואשרי חלקו בזה ובבא, וכאן נבחן האדם האם הוא כפוף לתורה וחכמיה או לא.
לקראת סיום נזכיר שאישה המהדרת בצניעותה מלווה אותה סייעתא דשמיא מופלגת והיא זוכה להצלחה מסחררת בחינוך הילדים כפי שראינו אצל קמחית שכל בניה זכו להיות כוהנים גדולים בשכר צניעותה המושלמת (יומא מ"ז ע"א), וכמותה נהגה אימא של החזון איש - וברוך ה' גם היא הצליחה להעמיד סוללה של גדולי ישראל ועמודי עולם, וכבר לימדונו חכמנו "שמכלל הן שומע לאו" (רש"י שמות כ' י"א), להודיעך שאיכות חינוך הילדים תלויה בצניעות האישה. אם האישה מהדרת בזה, בניה יהיו קדושים וחינוכם יהא מהודר. ואם לא...
מהיום, במקום לחפש סגולות חיצוניות ולהזמין ברכות וישועות אצל קוראים בקפה ומעיינים בתה ומערבבים בקקאו ועושים קולות של מיאהו... נתחזק בטהרה וקדושה וצביון ההשקפה, נדבק באהבת ה' ונחפש לעשות לפניו נחת רוח מושלמת, נסלוד מכל מה שנודף ממנו ריח של 'חוסר קדושה וטהרה' ולא נתעניין רק במה שאסור [שהרי יש גם רמה שנקראת 'נבל ברשות התורה'], ובעזרת ה' גם אנו נזכה "לסגולה הבדוקה" ולהצלחה בחינוך הילדים. ומי לא זקוק היום לסגולה הזו?

ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן (כה,ב)

ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן (כה, ב) היה היה מעשה בשני בני אדם שהיו הולכים מעיר לעיר, ולנים פעם כאן ופעם כאן לצורך פרנסתם. והנה באחת הפעמים, הגיעו שניהם לעיר אחת, שיש בה יהודים וגוים, וכל אחד מהן הוזמן לבית אחר, זה בכאן וזה בכאן, והנה האחד הוזמן לבית יהודי, ואילו חבירו נפל גורלו בבית של גוי, ואכל ונתגאל במאכליו, ואח"כ נודע לו, והיה בצער גדול, וסיפר לחברו, והם היו מבולבלים בשרעפיהם, ואמרו שכאשר נגיע למחוזנו, נכנס לחכם ונספר לו כל הקורות אותנו, והנה כאשר חזרו למקומם שמו פניהם לבית החכם ויספרו לו, ושאל האחד מדוע נפל גורלי להכשל באכילה ושתיה אסורה, ואילו חבירו לא וכו'. שאלו החכם הגד נא לי: כיצד אתה נוהג בביתך

פרשת בלק

באכילות ושתיות... וסיפר לחכם כיצד... אמר לו הרב, ראה, אתה לא כל כך איכפת לך על מאכליך... לכך לא היה לך זכות שיצילך. ואילו חברך נזהר תמיד מה מכניס לבית ממה עשוי, מה כשרותו... ודואג ושם לב, ואיכפת לו. לכך הצילוהו מהשמים. עד כאן המעשה.

וכתב רבנו חיים בן עטר (סוף פרשת שמיני) לבאר כיוצא בזה בפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים (במאכלות ההם)... ולא תטמאו את נפשותיכם" היינו שתעשה גדרים וסייגים, ומלבד מה שאתה תעשה מעצמך להזהר, שזהו "והתקדשתם", אני עוד מבטיחך שלא יאונה לך כל רע, וז"ש "ולא תטמאו". עיין שם. וזה כמו שאמרו "הבא להטמא פותחין לו, הבא ליטהר מסייעין אותו" (שבת קד.). וסיפר רבנו חיים בן עטר (בפ' שמיני יא, כא) אודות סוג של "חגבים" שלדעתו הם אסורים. ואמר: שמיום שנשמעו דבריו ונזהרו אנשים בהם, אז לא באו יותר אותם חגבים בגבולנו וזה יותר משתים עשרה שנה וכו'. ע"ש.

והנה כל מה שאנחנו מכניסים לפינו, מתעכל, ונהפך להיות חלק מחלקנו ובשר מבשרנו, וממש מהותנו. (ועי' בתוספות גיטין דף ז.). והנה אם המאכלים כשרים וטהורים, אז אדם יש לו רצון טוב ונוהג כשורה, אך כשחס ושלום אוכלין דבר לא כשר ודבר מפוקפק, אז עלולים לצאת מן השורה.

ולכן, כמה חובה מוטל על כל ראש בית אב לדעת נאמנה מה הם המאכלים ומה הן המשקין, המונחים על השולחן, וממלאים את הגוף. והגם כי היום "היוקר יאמיר", והמצב קשה (עד שאומרים בדרך הלצה: פעם אדם היה יוצא עם ארנק קטן וסל גדול לשוק, והיום יוצא בארנק גדול, וחוזר עם סל קטן לבית). מכל מקום יש לתת לב ולהשמר לאכול דבר שיש לו כשרות, ולו כשרות שהיא, אבל לכל הפחות עם כשרות. וזה שנאמר "ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן" - כי ע"י שאוכלים טמא נמשכים לרע, אבל כשאוכלין בקדושה - נמשכים לטהרה! וה' יטהרנו וישמרנו אמן ואמן

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן ויקח רומח בידו (כה,ז)

ובגמ' (סנהדרין פב, א) וירא פנחס מאי ראה, ראה שנתעלמה הלכה וכו' אמר משה אחי אבי אבא לא כך למדתני ברדתך מהר סיני הבועל ארמית קנאין פוגעים בו.

ויש לדקדק הלשון שאמר ברדתך מהר סיני, ומה נפקא מיני' לנו מתי זה היה הדבר הזה, וגם למה דוקא הלכה זו לימד אותו ברדתו מהר סיני והרי כל התורה כולה למד משה מהשי"ת.

ונראה לי בדרך אפשר, דהנה משה רבינו ע"ה ירד מהר סיני (בפעם השנית) ביום הכפורים, והקריאה של יום הכפורים הוא בפרשת עריות, והוא הוסיף להם עוד דינים מפרשת עריות, דינים כאלו שאינו מפורש בתורה, ומהם שהבועל ארמית קנאין פוגעים בו שזה הוא מעין הקריאה של היום.

ומעתה י"ל דזהו שאמר לו פינחס, לא למדתנו רבינו ברדתך מהר סיני, דוקא באותו יום שירד מהשמים והוא יום הכפורים, שאז הקריאה היתה בפרשת העריות, ומשה רבינו ע"ה הוסיף להם דינים שאינם מפורשים בענין והוא כי הבועל ארמית פוגעין בו, ונמצא שפיר מדוייק למה אמר לו הלשון ברדתך מהר סיני דוקא.

ויקח רומח בידו - האם מותר להכניס נשק לבית המדרש? (כה,ז)

רבותינו אמרו (סנהדרין פב.) ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו, "מכאן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש". ופירש"י: ויקם ויקח, מכלל דעד השתא לאו בידו היה. והנה לפי"ז מי שיש לו אקדח, לא יוכל

להכניסו עימו. אך בגמרא שם מסופר שפנחס נכנס עם הרומח, אלא שלפני כן פירק את הברזל מהעץ שתחוב בו, וכיסהו במלבושו ונכנס ל"בית המדרש". ע"ש. ולפי"ז אם אדם יש עימו נשק רשאי ליכנס עימו אם "מכסהו" ואינו ניכר.

והנה גם לענין "בית הכנסת" כתב השו"ע (א"ח סימן קנא ס"ו): מותר ליכנס בבית הכנסת במקלו ובתרמילו ובאפונדתו. "ויש אוסרין ליכנס בסכין ארוך, או בראש מגולה."הרי שאסור ליכנס בכלי זיין". אלא שכאן כתב "בסכין ארוך". ולכאורה יש לפרש כי אילו היה סכין קצר, מותר ליכנס. וההפרש, כי סכין ארוך אי אפשר לכסותו, ובסכין קצר אפשר לכסותו. וא"כ בית המדרש ובית הכנסת דינם שווה, שאם "מכסה ואינו ניכר", מותר. א"כ ה"ה לענין אקדח. ובאמת כן פירשו באחרונים הובא בכה"ח (סימן קנא) לפי"ז אם ה"רובה ארוך", אין ליכנס בו לבית הכנסת ולבית המדרש. לפי שאי אפשר לכסותו אא"כ יעטפנו עם בגד גדול.

ויתכן שאם יכנס עם רובה גדול או סכין ארוך, ויכניסנו תחת ארון או ספסל, זהו ג"כ נקרא כיסוי. כי העיקר שאינו נראה. וכעין מה שכתבו האחרונים שהכהנים בעלייתן לדוכן, יצניעו המנעלים תחת הספסלין כמ"ש בכה"ח (סי' קכח אות ל). וע' ברית כהונה (מע' נ אות ג). ובפרט אם הספסלים פחות משלשה דהו"ל כלבוד. ועיין בסוגיית הגמרא ברכות (דף כה סע"ב) ואכמ"ל.

ובאמת בספר תורה תמימה (ס"פ בלק אות יח) כתב שתמוה הלשון "או בראש מגולה" מה שייכות שני ענינים הללו. ועוד דאיסור של ראש מגולה כבר נזכר (בסימן צא). ולכן כתב שיש כאן טעות דפוס קלה. וצריך לומר כך: יש אוסרין ליכנס בסכין ארוך אם הראש מגולה". כלומר לא על ראש אדם אלא על ראש הסכין שאם ראשו של הסכין מגולה אסור. עכ"ד. לפי"ז הדין של כיסוי מקורו בדברי בעל ההלכה. (וע' בספר "אליה רבה" שם).

אכן לכאורה יש בסעיף הנ"ל סתם ויש. ולפי שסתם משמע דמותר הכל ולזה בא "יש אוסרים" לאסור כניסה בסכין. ולפי"ז, הלכה כסתם ומותר. אולם יש מקומות שנאמר בלשון "יש אומרים" אבל אינו בא לחלוק כלומר אין כאן מחלוקת. אלא לפי שזו הלכה חדשה לא נזכרה בתלמוד או בגדולי הראשונים, לכך כותבה בלשון זו. אפס, יש להעיר מהגמרא שבת (דף יז:) נעצו חרב בבית המדרש וכו'. וע"ע בסנהדרין (דף צד:) על פתח וכו'. ע"ש. [ברם, כל הדיון, כשאין סכנה, אבל בזמנים ומקומות שצריכים להיות במצב הכן וכדומה, מותר]. ואמנם מכל הדברים הנ"ל נראה שרק בבית הכנסת ובבית המדרש אין ליכנס אבל המתפלל תפילה בביתו, מותר לישא עליו נשק. אכן בשו"ת ציץ אליעזר (ח"י סימן יח) הוכיח שגם המתפלל בביתו, אין לשא עליו נשק. והוכיח מהטעם הנזכר בראשונים הברזל מקצר והתפילה מארכת ימים וכו'. וה' יאריך ימינו בטוב אמן.

ויבוא אחר איש ישראל אל הקובה וידקור את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה (כה,ח)

וברש"י והרבה ניסים נעשו לו ע"כ. ובתרגום יונתן ב"ע מונה הניסים ובתוך הדברים איתא נס חדסראי, דאתקריש אדמיהון ולא נפיל עלויה ע"כ. וכ"ה בספרי כאן במנין הניסים נמנו ב' הדברים גם שלא ירד מדמם על פינחס וגם שלא מתו עד שיצא מן האוהל בכדי שלא יטמא, ע"ש. והדברים צ"ע דאי לא מתו עד שיצא א"כ מה צריך היה שלא ירד עליו מדמם האדם חי אין מטמא, וצ"ע.

ונראה עפ"מ שפרש"י, אל קבתה כיון וכו' בתוך נקבות שלה וראו שלא לחינם הרגם ע"ש, וי"ל דהא דלא ירד מדמם עליו היינו דם נדה דכיון שהכניס אל קבתה נמצא שאת מקורה הערה ויצא דם נדה וזהו הנס שלא נטמא מדם זה מלבד מה שלא מתו עד שיצא.

פרשת בלק